Proletari din toate țările, uniți-vă!

cinteia tineretului

Anul VI
Nr. 26 (249)
12 pagini — 3 lei
Simbătă
28 iunie
1986

SUPLIMENT LITERAR-ARTISTIC

Dind expresie inaltei prețuiri pe care partidul nostru, comuniștii, intregul popor o poartă ctitorului României socialiste moderne, Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român aduce un vibrant omagiu de aleasă stimă și prețuire, de profundă recunoștință, impreună cu cele mai calde urări de deplină sănătate, viață indelungată și multă putere de muncă, tovarășului Nicolae Ceaușescu, marele fiu al partidului și al țării, Erou intre eroii neamului, personalitate proeminentă a lumii politice contemporane, luptător neobosit pentru implinirea aspirațiilor vitale de pace, dezarmare, securitate, înțelegere și colaborare ale tuturor popoarelor.

Din OMAGIUL COMITETULUI CENTRAL AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN ADUS TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU, cu prilejul implinirii a 50 de ani de la procesul luptătorilor comuniști și antifaciști de la Brașov.

Pentru progresul și fericirea patriei socialiste

Agenda de lucru a săptămînii pe care o incheiem este marcată de evenimente deosebit de importante ale vieții politice și sociale a patriei — Plenara C.C. al P.C.R., Plenara Consiliului Național al Oamenilor Muncii și a Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale și sesiunea Marii Adunări Naționale. Aceste reprezentative forumuri ale democrației de partid și, respectiv, ale democrației muncitorești, revoluționare, au dezbătut intr-un spirit de inaltă responsabilitate patriotică, revoluționară și au adoptat intr-o impresionantă unanimitate documente de o excepțională insemnătate pentru progresul și prosperitatea continuă a patriei, pentru infăptuirea cu succes a mărețelor obiective stabilite de Congresul al XIII-lea, a Programului partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și inaintare a României spre comunism.

Elaborate din inițiativa și cu contribuția decisivă a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, aceste documente cuprind, intr-o viziune unitară și armonioasă, principalele domenii ale economiei naționale, practic ale societății noastre în ansamblul ei și ilustrează o dată mai mult consecvența cu care secretarul general al partidului nostru acționează pentru inflorirea multilaterală a națiunii noastre socialiste, pentru ridicarea continuă a nivelului de bunăstare materială și spirituală a intregului nostru popor.

Lectura atentă a acestor documente evidențiază, o dată mai mult, capacitatea impresionantă a conducătorului partidului și statului nostru de a cunoaște în profunzime, în intreaga sa complexitate, viața politică, economică și socială, de a aplica în mod creator adevărurile fundamentale ale materialismului dialectic și istoric la obiectivele actuale și direcțiile strategice, de largă perspectivă, ale evoluției societății românești.

Finalitatea profund umanistă a acestor demersuri ce ne vizează pe fiecare și pe toți laolaltă este mai mult decît evidentă și ea pune în lumină impecabila manieră consecventă în care se vizează atingerea obiectivului fundamental stabilit de Congresul al XIII-lea — trecerea la sfîrșitul acestui cincinal a României intr-un nou stadiu de dezvoltare economică și socială.

Putem afirma cu deplin temei că avem în față un program luminos și mobilizator în care și noi, tineretul, ne regăsim cu sarcini și indatoriri specifice, sub semnul de flacără al dragostei față de partid, patrie și popor, cu hotărirea de a ne manifesta și în viitor ca o puternică forță a progresului și prosperității României. Fără îndoială că infăptuirea acestor grandioase obiective necesită efort, necesită dăruire și competență, dar la marea școală a muncii pentru țară se vor forma noi și noi generații de tineri patrioți și revoluționari, a căror viață oferă generoase surse de inspirație tinerilor creatori din toate domeniile culturii și artei socialiste.

Toate aceste evenimente de seamă ale actualității politice și sociale s-au constituit intr-un nou și fericit prilej pentru comuniști, pentru tînăra generație, pentru intregul nostru popor de a omagia cu cele mai alese sentimente de admirație, dragoste și recunoștință pe marele nostru erou al partidului și poporului — tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU — genialul ctitor și conducător al destinelor noii Românii. De altfel, toate aceste gînduri și

ȘERBAN CIONOF

(Continuare în pag. a X-a)

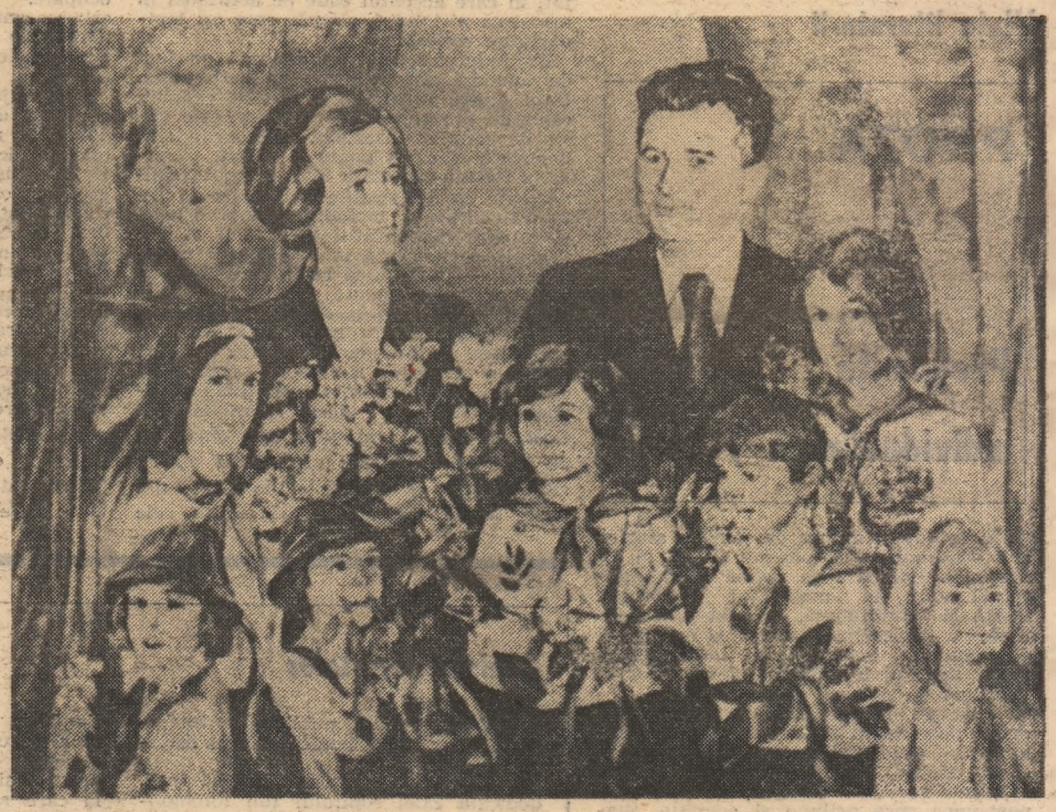

Gînd la sărbătoarea cutezătorilor

Și totuși, iunie, una din cele mai tinere luni ale anului, incepe și se termină cu copiii. Printr-o frumoasă coincidență ea incepe cu ziua lor, și se termină cu ziua pionierilor, dar și cu ziua celor care le-au fost dascăli. Iar aceștia au prins condeiul de mîna copiilor, apărind astfel cu el o credință și un neam.

Iunie, o lună în formă de clepsidră. De o parte speranțe, de cealaltă făgăduinți. Iunie, o lună în formă de inimă. Pe ea sînt gravate chipurile atît de fragile, ca aripile libelulelor, ale copiilor.

De Ziua pionierilor în intreaga țară va flutura drapelul tricolor al patriei, pe cel mai inalt catarg, pentru evenimentul festiv pionieresc. Iar în toate unitățile pionierești va fi sărbătoare. Intr-o țară a păcii, intr-un an al păcii, ei, cei peste 2 milioane și jumătate de purtători ai cravatelor roșii cu tricolor vor da glas bucuriei, tinereții, satisfacției de a trece pragul vacanței mari, cu rezultate frumoase nu numai la muncă și invățătură dar și în activitatea lor pionierească.

I-am intîlnit recent la secerat, în urma combinelor, adunînd spicele pentru pîinea nouă a acestui an, le-am ghicit prezența, după albul bluzei de pionieri intr-o livadă, culegînd cele dintîi fructe ale anului, pe loturile școlare, la primenirea și infrumusețarea spațiilor verzi, dîndu-le infățișarea cuvincioasă și sărbătorească, așa cum se cuvine. Și mereu prezentă, grija lor pentru școală, pentru lăcașul lor de cultură și invățătură, pentru toți în egală măsură, frumoasă ca o floare.

Cu ce vin ei, pionierii? Cu fapte pionierești, cu succese, cu realizări ne asigură. Destoinici și ingenioși activînd în cercurile științifice și tehnico-aplicative, ei s-au remarcat nu o dată în cadrul Festivalului Național „Cîntarea României".

Ziua pionierilor marchează incheierea sărbătorească a unui an de activitate școlară. Ea deschide un drum generos și plin de cele mai neașteptate surprize spre vacanța pionierească din această vară. Să ne dăm intîlnire cu ei pe curînd, distanța se numără în ceasuri, în forumurile pionierești, în tabere, cluburi de vacanță, vizite, excursii, drumeții. Aici, unde vor avea noi prilejuri de a fi cutezători și temerari. Șahiști sau tenismeni, atleți sau artiști, inotători sau voleibaliști ei sînt așteptați deopotrivă în satele de vacanță. Vor urca pe alte podiumuri de învingători, vor fi oaspeți sau gazde. Jurnalele de bord ale vacanței se vor umple în curînd de primele vești.

Alături de ei, dascălii îi vor insoți pretutindeni. Vor semna impreună în cartea de vizită a vacanței. Alături de invățătură și hărnicie, cutezanță.

Din florile luate din coronițele premianților acestui an școlar care se incheie azi, să țesem și pentru această vacanță a lor, un ceas de liniște și de pace, de speranță și omenească incredere sub cascadele de lumină ale lui iulie, pînă tîrziu, dar nu atît de tîrziu, ale lui septembrie.

ARETA ȘANDRU

În acest număr

● Literatură și istorie : **Ciclul „Zăpezile de-acum un veac"** de Paul Anghel în prezentarea lui Adrian Pop (pag. 2) ● Autoportret : **Camelia Dăscălescu** (pag. 3) ● Lecturi complementare : **Afirmația și negația care se aseamănă** de Constantin Sorescu ; Un tînăr autor, o carte : **Mircea Stincel — „Cămașa de sare"**, rubrică de Traian T. Coșovei ; Ei sînt contemporanii mei : **Cîteva cuvinte despre ghetrele lui Constantin Noica** de Mircea Dinescu (pag. 4–5) ● **Biblioteca de proză scurtă** : semnează Vasile Neagoe, Nicolae Rotaru și Florica Marin ; **Constelații lirice**, versuri de Mariana Codruț și **Distingem o voce**, poeme de Flavius Iancu Obeadă (pag. 6–7) ● Cetind istoria românilor : **Vocația păcii** de Stelian Neagoe (pag. 10).

CICLUL „ZĂPEZILE DE-ACUM UN VEAC"

de PAUL ANGHEL

4. CHESTIUNEA ORIENTALĂ

În măsura tangențelor cu problematica românească vizată, ciclul lui Paul Anghel ipostaziază și aspecte legate de evoluția „chestiunii orientale" și problematica generată de „omul bolnav al Europei" — Imperiul otoman.

La începutul conflictului balcanic, cînd bulgarii, sîrbii și muntenegrenii încercau să se elibereze prin luptă de sub dominația otomană, românii apar implicați nu numai moralmente, ci și direct, prin ajutorul acordat exilaților și luptătorilor bulgari ce activau pe teritoriul țării. Pe această cale, România se dovedește a fi pentru bulgari o **a doua** patrie, iar capitala țării, București — unde cu sprijinul unor proeminente personalități politice activa Comitetul Central Bulgar — **capitala internațională a războiului** ce se desfășura peste Dunăre. Referindu-se la această fază de început a conflictului sud-dunărean, Paul Anghel nu rezistă tentației creionării unei noi paralele istorice, comparînd momentul istoric respectiv cu cruciada antiotomană de la Nicopole (1396): „Printr-un hazard al soartei, în armata cruciaților de la 1396 se afla și markgroful Friedrich de Hohenzollern, strămoș direct al prințului. Acum prințul și românii nu participau la luptă, luptau doar aliații lor" (**Fluviile**, p. 445).

Autorul știe să surprindă totodată faptul, îndeobște mai puțin reliefat, că Rusia, intrînd în războiul izbucnit în dreapta Dunării ca mandatară a popoarelor creștine supuse Imperiului otoman, aducea cu sine pe teatrul de război propriile sale naționalități care, la rîndul lor, jinduiau „a se elibera de sub același drept al sabiei... **se juca, în acest caz, nu numai drama dreptului, ci și drama succesiunii dreptului**" (idem, p. 444). De aceea, începutul conflagrației ruso-turce, deși **un război european**, se relevă a fi, de fapt, **o ciocnire între asiatici**, „munteni între ei, frați cu frați": cavaleria cercheză otomană împotriva cazacilor și georgienilor ruși.

Evoluția evenimentelor conflictului sud-dunărean se repercutează în mod firesc și asupra raporturilor româno-otomane. Românii nu le mai concep ca pe niște raporturi între o țară tributară și imperiul suzeran, ci ca raporturi între două state vecine. Semnificativ în această ordine de idei este episodul incidentului diplomatico-militar născut în jurul efemerei insule Dinu. Înghițită de ape odată cu intrarea României în război, insula Dinu reapare la sfîrșitul acestuia, odată cu venirea primăverii lui 1878, simbolizînd, poate, tocmai reașezarea raporturilor româno-otomane pe o nouă temelie — cea a situației survenite după 9 mai 1877.

Toate semnele — pare a spune autorul — anunțau o asemenea evoluție a relațiilor dintre România și Turcia. În plan politico-diplomatic, „cu otomanii românii se învățaseră, în veacuri, pînă acolo încît orice mutare pe eșichierul relațiilor era anticipată de cei doi parteneri cu cel puțin cîteva mișcări înainte" (**Cutremurul**, p. 370). În mod analog, diplomatul român (Iancu Ghica) și cel otoman (Savfet-Pașa) se cunoșteau pînă la cele mai mărunte gesturi, tratînd ca egali. Doar că: „...otomanii au un mod sui generis de a împărți lumea: egali cu ei, adică ostili, și supuși. Supușii se împart între supușii cuminți și supușii rebeli". (**Noroaiele**, p. 325).

Silit să cultive dialogul, Imperiul otoman mai există doar prin **jocul imperiilor**, care transformă „chestiunea orientală" într-o problemă a echilibrului politic european. **Agonia** imperiului sultanilor este remarcabil caracterizată în cea de-a opta carte a ciclului — **Cutremurul** — îndeosebi prin decăderea etico-morală a persoanei sultanului Abdul Hamid. Par a fi dezvoltate aici, cu mijloacele specifice genului și la un alt nivel al spiralei istorice, paginile cantemiriene din **Incrementa atque decrementa aulae othomanicae**. „Imperiul, în ultimul său stadiu, nu mai știa despre lume nimic, iar despre sine însuși absolut nimic... Cu mult înainte de război, prin imperiu bîntuia persoana acestui fabulos Nimeni, care ocupa demnități, făcea politică, diplomație, administrație, răspundea de armată, acest Nimeni a și condus marea armată otomană pe front" (**Cutremurul**, p. 396). Într-un asemenea context imperiul apare căzînd... „ca și de la sine, ar fi urmat să cadă oricum, azi sau peste un veac" (idem, p. 397). Căzînd „azi", consemnarea scriptică a acestui fapt prin semnarea convenției de armistițiu la 19 ianuarie 1878 este însoțită de un **cutremur** de pămînt, care nu este altul decît seismul politic provocat de căderea Imperiului otoman.

Romanele lui Paul Anghel demonstrează însă și faptul că într-o Europă a dinastiilor, prin prințul Carol — în condițiile înfrîngerii Imperiului otoman și a competiției succesorale la moștenirea acestuia — spațiului românesc i se rezerva un rol nu tocmai de neglijat. În optica Imperiului țarist, umplerea „golului otoman" și emanciparea fostelor teritorii ce aparținuseră Porții însemna, de fapt, crearea unei mari unități dinastice care să se afle în sfera de influență țaristă. Într-o asemenea viziune, persoanele „deveneau interșanjabile, ca piesele pe o tablă de șah manevrate de o mînă care juca cu ambele culori" (idem, p. 197). Contelui Ignatiev, persoana cea mai indicată pentru a înfăptui **proiectul dinastic** i se pare a fi prințul Carol I al României. Iată de ce Ignatiev îi propune acestuia ca, după pace, să devină rege al româno-bulgarilor, suveran al unui stat binațional unificat sau federativ. Refuzul său atrage în vederile Petersburgului, dar și al Berlinului, pe un alt candidat, Alexandru de Battemberg. Varianta dinastică ce i se hărăzește acestuia din urmă, este însă una restrînsă, vizînd doar Bulgaria; în fruntea țării un prințișor german, care să facă politica Rusiei, ajutat de un guvern predominant german, dar cu un premier bulgar, o armată „națională" după model militar rusesc și formarea treptată a unor elite fidele credinței ortodoxe, a cărei protectoare Rusia se simțea datoare a fi.

Refuzul lui Carol de a marșa la traducerea în viață a „propunerii Ignatiev" reprezintă și repudierea **Europei dinastiilor** în favoarea **Europei naționalităților**, după cum rejudecarea propunerii pe care i-o făcuse, anterior, jurnalistul american Anderson, de a deveni președintele unor **State Unite ale Europei Balcanice** (V.S.B.E.) ca tampon între imperii recuză, în egală măsură, ideea echilibrului în politica internațională promovată de marile puteri.

ADRIAN POP

Viața literaturii

PROZĂ

Pregnanța individualizării *)

„Începîndu-și munca de comisar stagiar avu sentimentul că pășește direct în linia întîi. Lumea i se revelă brutal, degajată subit de machiajul aparenței, frustă și tumultuoasă, trăindu-și cu patimă, cu disperare chiar dar și cu un soi de voluptate, mărunțele ei întîmplări și fapte, apărînd în lumina adevărurilor ei nebănuit de sincere și crude". Ce-l determină pe Horia Bretan, licențiat în drept, descendent al unei familii de intelectuali (tatăl, violonist de talie mondială) să se implice într-o astfel de aventură socială? Desigur, vocația, propensiunea spre acțiune și echitate. Stagiatura într-un birou îi relevă o lume deopotrivă de imundă: tagma avocățească și boxa acuzaților. Antagoniste în plan formal, cele două categorii umane se întîlnesc într-un punct comun: profitul, spiritul justițiar degenerînd în tertipurile care duc la achitarea delincvenților. Prin Bretan, polițist profesionist (îi studiase pe prof. Hans Gross, Ottolenghi, Bertillot. Minovici, era expert în dactiloscopie etc.) cu o conștiință intransigentă, perseverent și inteligent, se distruge schematismul psihologic și comportamental al polițistului de rutină, convențional și uneori unilateral prezentat, în care accentul cade pe abilitatea în mînuirea pistolului, sîngele rece ori lapidaritatea rostirii.

Un redutabil cetățean denunță un furt de tablouri din colecția sa particulară. Unul dintre infractori e arestat celălalt, rănit de proprietar, dispare dar este găsit de poliție asasinat. Tablourile sînt depistate și cazul poate fi clasat. Comisarul Bretan sesizează însă anumite inadvertențe în declarațiile martorilor investigați, ciudățenia incitantă a unor detalii, și intuind complicatul mecanism al delațiunii, se lansează în investigații metodice într-o labirintică rețea interlopă, cu resorturi, aranjamente tehnice, executori, dispeceri, intermediari, diversionisti etc, descoperind progresiv etajele unei organizații ultraspecializate în furtul operelor de artă. Acțiunea reprezintă doar o secțiune dintr-o operațiune europeană (sugerată doar) inițiată de Gestapou care ambiționa să-l omagieze pe Führer, oferindu-i un colosal muzeu cu opere de artă „achiziționate" din țările aliate și rechiziționate din cele ocupate. Scenariul are o construcție arborescentă, cu detalii multiple, suculente, ale căror determinații condiționează strict logica eșafodajului construcției epice.

Personajele sînt realizate cu o paletă restrînsă dar pregnant individualizate, devenind audibile, vizibile, recognoscibile în doar sugerarea unei atitudini. Hoțul prins este Cotoaibă, ipochimen grobian, cartofor de bodegă, recidivist consecvent, vidat cerebral, credincios însă principiilor de breaslă. Următoarea verigă intermediară e Cîrjaliu „retras" din afaceri veroase, elegant și curtenitor, flexibil, spiritual, arogîndu-și cu nonsalanță inocența alibiurilor. Ilse este produsul garantat al doctrinei ariene, arogantă, brutală, trăsături accentuate de eșecuri sentimentale. Construcția romanului beneficiază de interferența planurilor aparent izolate, aflate însă într-o permanentă condiționare (mediul polițienesc, culisele agenturii germane, lumea interlopă, acțiunile grupului sabotor care distruge o parte din vasul de croazieră german în care erau camuflate tablouri furate). Flash-back-urile îmbogățesc dimensiunea umană a personajelor prin conținutul lor evocator. Ilustrativ, este și nota de pitoresc aplicat pe grundul frescei sociale, atmosfera de tripou, hipodromul, cursele de cai, toaletele, expoziția chinologică, prezentările culinare etc, ori imaginile de realism aspru, suplicii într-un abator, asasinarea unui arestat în incinta închisorii, inscenarea unui accident de automobil cu victime de falsă identitate, agresarea unui comisar de poliție, dozate tensional, compunînd o realitate dramatică construită pe o strictă dinamică a acțiunii. Dialogurile au culoare și claritate, mesajul fiind normat stilistic și propulsat spre mister și surpriză. Macrostructura romanului mai beneficiază și de o microstructură eseistică și descriptivă. De pildă sugestia procesului imaginînd mecanismul kafkian al tergiversării, fie degradarea justiției prin dispariția martorilor, retractarea depozițiilor, alibiuri false, sperjuri, avocați guralivi, interesele majore ale minorității triumfînd de regulă. Descripția, plastică și integratoare, interferată de note eseistice anticipează starea unui personaj ori a unui eveniment: Privit de departe, Hipodromul aducea cu un carusel de culori vii, în opoziție cu verdele prăfuit al salcîmilor rari de lîngă tribună, cu cerul lăptos, plat, cu galbenul ca de perie al ierbii. În ultima vreme, cursele erau programate destul de neregulat, fără reclama bine știută, pierzîndu-și mult farmecul de altădată. „Altădată" nu era atît de departe... dar întotdeauna evenimentele grave trascează un hotar adînc între ore, zile, săptămîni. Trecutul seamănă cu imaginea privită printr-un binoclu întors. A fost ieri, acum o lună, acum zece ani... E un timp căruia sufletul, mintea îi dau valoarea și sensul, desemnat banal prin: „înainte de rebeliune, după rebeliune, înainte de război...".

Cadrul romanesc deosebit de vast are un conținut obiectiv, realist, cu determinări profunde în plan psihologic, social și politic.

DORIN MĂRAN

*) Haralambie Bârzan — **Partea nevăzută a zilei de mîine**, Ed. Militară.

Revista revistelor

Rubrici, acțiuni publicistice interesante și în nr. 6 (iunie 1986) al revistei VATRA.

Începînd cu inspirata pagină întîi, dedicată Zilei copilului (un fotomontaj alert, intitulat „Candoarea copilăriei") și terminînd cu prozele SF de pe ultima pagină, numărul de față se definește prin prezență activă în problematica literar-artistică a momentului.

Cornel Moraru publică o argumentată cronică literară la incitantul roman al lui Mihai Sin, „Schimbarea la față"; **Constantin Crișan** și **Zaharia Singeorzan** scriu despre Romulus Guga; la rubrica „Filtre", **Anton Cosma** analizează cu pătrundere romanul „Succes moral" al lui Ion Vlasiu; continuă, la fel de interesante, „Documentele continuității" și „Jurnalul lui Alceste" semnat de **Gh. Grigurcu**, precum și ancheta „Dreptul la timp", la care răspunde Ioan Pintea. Nimic nou în răspunsul necunoscutului Ioan Pintea la ancheta mai sus menționată: aceleași teze deja anacronice despre generația '80 (sîntem deja în 1986, ar fi momentul unei schimbări de generații!), despre tinerii neînțeleși (pentru a fi înțeleși de cineva, aceștia trebuie în primul rînd să scrie și apoi să răspundă la anchete).

Creații semnează în numărul de față **Ion Mircea, Tudor Vlad, Lazăr Lădariu, Ion Drăgănoiu, Florin Bănescu.**

În jurul anticipației

Întîlnire cu profesorul James Gunn

În dimineața zilei de 22 mai 1986 a avut loc la Casa Scriitorilor „M. Sadoveanu" o întîlnire a unui grup de scriitori români cu profesorul James Gunn, cunoscut autor și exeget al literaturii SF americane. A avut loc un schimb de informații interesante, prefațat de o tradițională alocuțiune în care Ion Hobana s-a referit la etapa actuală a anticipației românești.

Profesorul James Gunn s-a interesat de specificul SF-ului românesc, dovedind astfel că problema diferențierii diferitelor școli SF a devenit actuală și pentru teoreticienii din alte țări. După ce a aflat că discutarea acestui aspect teoretic a început la noi doar în ultimii doi ani (mai precis în decembrie 1984, la Consfătuirea națională a cenaclurilor de anticipație tehnico-științifică de la Cluj-Napoca) și că o primă estimare teoretică ar urma să aibă în vedere cel puțin patru parametri (folclor-mitologie, scriitură, implicații poetico-filozofice, elemente ale decorului social-natural) profesorul James Gunn a încercat să aducă unele precizări în legătură cu specificul literaturii SF americane. Referindu-se la începuturile genului, el a arătat că „demarajul" a fost alimentat aproape exclusiv de necesități comerciale. Iată motivul pentru care se poate vorbi despre o primă etapă în care predomină în chip net textele foarte accesibile, destinate unei mase cît mai mari de cititori. Este un aspect datorită căruia multă vreme s-a considerat că literatura SF este doar „populară", lipsită de mize estetice majore. Cu timpul s-a consolidat și o prejudecată în acest sens. Deși genul se perfecționase, devenind foarte complex, mulți erau aceia care continuau să îl considere ca aparținînd sub-literaturii.

În legătură cu aspectele specifice ținînd de stil, profesorul James Gunn a semnalat a notă caracteristică a prozei americane, privită în ansamblu: preferința autorilor pentru subiecte și personaje luate din existențele banale, pentru oameni obișnuiți, a dus la o anumită simplitate stilistică. Twain, Hemingway, chiar Faulkner așa au scris. Această caracteristică este vizibilă și în literatura SF, spre deosebire, de pildă, de literatura SF franceză unde prezența unor speculații filozofice este mult mai vizibilă. Acest aspect s-ar explica și prin preferința multor autori americani de literatură SF pentru cuvinte ale căror rădăcini anglo-saxone se referă la acțiuni practice (cele cu rădăcină latină ar denumi în special noțiuni filozofice). Două alte exemple de autori SF care au folosit stiluri nepretențioase: Poe, Wells. De altfel, Wells a mărturisit că pentru el nu conta cum scrie („eu sînt un jurnalist"), ci desfășurarea evenimentelor narate. Timpul a dovedit: cea mai mare rezistență au avut-o tocmai textele scrise în stil jurnalistic! Profesorul Ovid. S. Crohmălniceanu a precizat că „bun" este numai stilul adecvat, indiferent care ar fi el; intrarea în umbră a „noului roman" francez probează, de exemplu, că și stilul elaborat se perimă.

Profesorul James Gunn s-a referit apoi la unele aspecte ținînd de sociologia cititorilor de literatură SF. El a amintit faptul că o revistă americană face cercetări anuale asupra componenței cititorilor săi. Rezultatele sînt interesante, putînd fi probabil extrapolate într-o măsură considerabilă asupra întregului public amator de literatură SF. Anchetele ultimilor ani ale respectivei reviste au arătat o creștere a mediei de vîrstă, precum și a nivelului cultural al amatorilor de anticipație literară; un simptom interesant: crește numărul femeilor care citesc și chiar scriu literatură SF.

VOICU BUGARIU

autoportret

Camelia Dăscălescu

PRIN MUZICA NOASTRĂ ÎNCERCĂM SĂ ATRAGEM PUBLICUL ŞI SĂ-I PRODUCEM O BUCURIE

— De fapt, ce vrei să scrii despre mine ?

— Vreau să încercăm un interviu.

— Am mai dat interviuri, și la televiziune, și la radio, și la alte reviste și nu o dată reporterul îmi deforma cuvintele, apărea altceva.

— Ați mai dat interviuri, dar nu și pe acesta, iar acesta nu va apărea deformat.

— Bine, întreabă-mă și eu îți spun tot. În afară de cînd m-am născut, asta nu-ți spun, încă mai păstrez o doză de cochetărie chiar față de tineri ca dumneata.

— De cînd compuneți ?

— Fusesem o vreme profesoară de muzică. Trebuie să-ți spun că la Conservator am studiat pianul și canto, dintr-o ambiție a părinților mei, deși poate nu era cea mai bună alegere pentru că nu aveam rezistența fizică necesară și nici conformația mîinii adecvată, mi-ar fi plăcut mai mult compoziția. Oricum, am început studiile la Iași (eu de fapt sînt ieșeancă), avînd acolo profesori mari : Zira, Radu Constantinescu, Vasile Rebega etc., și apoi am trecut la București unde mi-am terminat studiile sub îndrumarea lui Mihail Jora și a lui Dimitrie Cuclin, nume de autoritate incontestabilă în muzică.

Ei bine, prin anii 1961—1962 am scris o piesă de muzică ușoară intitulată „Soapte de dragoste". M-am dus la Radiodifuziune s-o prezint, așa cum era uzanța, în fața unei comisii. Din comisie făceau parte pe atunci, printre alții, Ion Vasilescu, Ion Hartulari Darclée, Radu Șerban. Tuturor celor prezenți li s-a părut foarte curios ca o femeie să compună muzică ușoară. Le-am cîntat piesa la pian și am terminat foarte emoționată. Ion Hartulari Darclée m-a luat după aceasta deoparte și, cu multă căldură, mi-a declarat : „Drăguță, eu zic să mergi mai departe că ești talentată !".

— Cum ați mers mai departe ?

— Am devenit redactor la Electrecord, unde mi-am desfășurat activitatea timp de 6 ani. Seriile mă ocupam de secția de estradă nou înființată la Casa de cultură a studenților „Grigore Preoteasa". Acolo am contribuit la lansarea unor tineri de talent : Dan Spătaru, Cornel Constantiniu, Doina Spătaru, Petre Geambașu și mulți alții.

Am condus apoi timp de 12 ani studioul de muzică ușoară de la Universitatea cultural-științifică, iar în prezent sînt membră în Biroul Uniunii Compozitorilor și secretar cu problemele muzicii ușoare la A.T.M.

Am continuat să compun. Cam pe-atunci, la început, am scris „Amintiri, amintiri", piesă pe care Cornel Fugaru, ce tocmai își formase o orchestră, a preluat-o și a prelucrat-o în stil „beat".

— Care e piesa care v-a consacrat definitiv ?

— „Nu-ți fie teamă de-un sărut", interpretată de Dan Spătaru, piesă cu care el s-a și lansat.

— Cum ați simțit celebritatea ?

— E foarte ciudat dar nu aveam sentimentul unei victorii, după cum nu-l am nici acum, la o bună vreme de la afirmare. Cînd mai înregistrez un succes se așază în mine un fel de calm, de liniște bună, minunată, înțelegi ? Simt atunci că mă reîncarc, că mă umplu de ceva bun și frumos... N-am orgolii, nu dau imediat telefoane ca să supralicitez, n-am sunat de altfel niciodată vreun director de teatru să-i propun realizarea unui spectacol — cum vezi, nu sînt un bun impresar. E vorba, zic eu, nu de timiditate ci de o anume decență profesională.

— Ce fel de muzică înclinați să compuneți ?

— Lirică. Eu însămi sînt o lirică, o fire sensibilă, nostalgică. Am o mare predispoziție pentru lirism, pentru visare. Ceea ce cred că nu e rău într-o meserie copleșită numericeste de către bărbați.

— Ați avut complexe ?

— E, doamne, la început a fost greu, toți mă priveau ca pe o intrusă, ca pe o apariție cosmică, dar pînă la urmă s-au obișnuit, n-au avut ce să facă pentru că am muncit cu o asemenea tenacitate... Mai ales la început mi-a fost greu, spuneam, pentru că a trebuit să realizez trecerea de la clasic la ușor, baza muzicii ușoare fiind desigur tot muzica clasică.

De fapt, forma melodiei de muzică ușoară e forma de lied. Muzica ușoară e un lied. Ca să compui îți trebuie multă școală : armonie, contrapunct, forme ; ca să nu mai vorbesc de muzica electronică sau de tinerii compozitori — Adrian Enescu, Florin Bogardo — care știu o carte trăsnitoare.

Dar dumitale îți place muzica ? Spune-mi, ce muzică îți place ?

— Dumneavoastră ce muzică vă mai place ?

— A, muzica simfonică, mai ales concertistică. Beethoven, Ceaikovski, Brahms, Chopin, Mahler și, din tot sufletul, muzica de jazz, e atît de complexă și interesantă în special prin relațiile armonice și chiar melodice, la care se adaugă execuția vocal-instrumentală de multe ori excepțională...

— Cum compuneți o melodie ?

— Mă așez la pian și îmi imaginez niște teme care s-ar putea să mi se pară, cînd le revăd a doua zi, niște lucruri naive și neinteresante. Oricum, le părăsesc o vreme după care le recitesc : dacă vreuna din ele îmi place, o chem pe Flavia Buref sau pe Roxana Popescu — cele două colaboratoare de bază ale mele din ultima vreme — pentru a scrie versurile. Asta e partea simplă a lucrurilor, pentru că de fapt e multă muncă, exercițiu, studiu. Sau, în altă variantă, se poate întîmpla să mi se ceară părerea asupra unor versuri ; dacă îmi plac, compun muzica. Sînt foarte atentă la versuri, la poezie, pentru că muzica ușoară fără versuri nu se poate, cuvîntul este acela care vehiculează muzica.

— Realizări, premii, festivaluri — vă propun o scurtă incursiune prin toate acestea.

— Am obținut de trei ori premiul Uniunii Compozitorilor și de asemenea multe alte premii la festivalul de la Mamaia, la concursul „Melodii 8...", la festivalul național „Cîntarea României", la festivalul „Te apăr și te cînt, patria mea !". În 1974 și 1975 am fost premiată la Golden Cross Festival de la Malta, în 1975 obținînd chiar premiul I internațional — vezi cupa aceea argintată ? — cu piesa „Mica balerină".

Am compus cîteva musical-uri. Primul musical românesc cu I-am compus, știai? Se numea „Alcor și Mona" și l-am realizat după „Steaua fără nume" a lui Mihail Sebastian la Teatrul de Comedie. Cu Stela Popescu, Silviu Stănculescu, Iurie Darie, Dumitru Rucăreanu... Lumea cunoștea piesa dar se înghesuia pur și simplu la bilete pentru muzica, pentru versurile acestui spectacol care, montat ulterior și la Teatrul Național din Riga, a avut același succes. A urmat muzica la „Nevestele vesele din Windsor" pus în scenă de Ion Cojar la Teatrul Ion Vasilescu, și „Fulgi de nea și diamante" după „Visul unei nopți de iarnă" de Tudor Musatescu, prezentat la Craiova. Vezi dumneata, o melodie de muzică ușoară durează doar trei minute și trebuie în consecință să-ți concentrezi miile de expresie, în vreme ce în musical dificultatea constă în faptul că personajul se conturează prin mai multe melodii, fiecare din acestea trebuind să-l reprezinte, să-l ducă la fel pînă la sfîrșit, nu ai dreptul să-i schimbi factura indiferent de stările și situațiile prin care trece.

Am scris trei spectacole pentru Weimar. Unul după „Sîmbătă la Veritas" al lui Mircea Radu Iacoban și montat de Sanda Manu. Un altul după „Comedia erorilor", de Shakespeare, în regia Soranei Coroamă.

— Iar între timp multe piese de muzică ușoară de succes. Care din ele e preferata dvs. ?

— Vai de mine, pe toate le iubesc, mai ales la momentul lor, pentru că după difuzarea lor le „părăsesc" și mă îndrept spre celelalte nescrise încă, mă interesează totdeauna viitorul.

— Vă întreb : ce trebuie să vedem (să auzim) într-o piesă de muzică ușoară, un divertisment, un stimulent, un experiment, o probă de virtuozitate, o temă de meditație ?

— Toate acestea. Și mai ales o bucurie. Noi încercăm ca prin muzica noastră bine compusă, bine orchestrată, cu vorbe minunate, o muzică pentru toate vîrstele, să atragem publicul și să-l producem o bucurie.

— Condițiile organizatorice sînt cele mai bune ?

— Avem festivalurile anuale care sînt o minune: Mamaia, concursul cîntecului politic pentru tineret, Melodii 8..., Festivalul „Te apăr și te cînt, patria mea!"... Este o efervescență. Avem o casă de discuri care pe noi, compozitorii, ne ajută foarte mult, mai ales prin Daniela Fotea — eu personal am realizat recent cu Dan Spătaru un disc LP de 12 piese ce a apărut în 70 000 exemplare vîndute imediat.

Avem de asemenea Consiliul Culturii și Educației Socialiste și desigur Uniunea Compozitorilor, ambele de o importanță care nu mai trebuie subliniată.

— Cum poate interpretul să slujească cel mai bine piesa pe care o cîntă ?

— Întîi de toate el trebuie să filtreze bine adevărul piesei respective, sensul ei. Apoi — părerea mea personală — important este nu atît să intonezi perfect o linie melodică ci mai ales că transmiți fiorul, prin farmecul cu care vii pe scenă, prin puterea de comunicare, de captare a atenției... Muzica ușoară e foarte grea din motivul acesta, în trei minute trebuie să „faci praf" publicul, să creezi acea comuniune specifică actului artistic.

— Și cum o poate deservi ?

— Cînd nu e talentat. Sau cînd e obosit, sau cînd nu îubește piesa respectivă în aceeași măsură cu autorul, dar asta se întîmplă foarte rar pentru că majoritatea interpreților noștri pun suflet în ceea ce fac, se dăruiesc.

— Rock, folk, pop — ce spuneți ?

— Te rog, nu mă întreba de asta, e cu totul altceva, ori eu am trecut de o anumită vîrstă. Pot să-ți spun că există zone ale muzicii care nu te sensibilizează, nu te fixează pe scaun, totul îți trece pe lîngă ureche, poți doar să remarci diferite performanțe tehnice care însă nu te emoționează. Dar, repet, e o chestiune de vîrstă.

— Timpul a influențat maniera dvs. de a compune ?

— Am avut o perioadă cînd scriam foarte des muzică ritmată. Astăzi scriu o muzică mai consistentă, mai lirică. Iar procesul de creație este și el mai lent, ceea ce făceam altădată într-o zi azi fac în trei — o lentoare datorată unei exigențe artistice sporite.

— Compuneți după ceea ce considerați a fi la un moment dat gustul publicului ?

— Nu scriu după gustul publicului pentru că este foarte divers, inegal și, de fapt, nu poți să știi niciodată precis care e. Scriu după propriul meu gust artistic, după stările mele care țin de bucurie, de tristețe, de plăceri, de angoase — sîntem cu toții oameni, nu ?

— Vă impuneți un ritm de lucru ?

— Sînt o fire foarte organizată. Mă trezesc devreme și lucrez cel mai bine între orele 9 și 12. Astea sînt orele mele bune, în vreme ce după-amiază mă ocup de partea tehnică strict necesară în continuarea procesului de creație-stime de pian, aranjamente etc. Dimineața mă simt cu cel mai bine, mai ales dacă e și soare, vremea întunecată mă anulează. În oraș, în București, mă simt îngrozitor, mă întristează dar n-am ce să fac. Dacă as fi medic sau inginer m-as duce să lucrez la Vălenii de Munte. Mi-ar place să stau la munte și cred că finalmente asa am să și fac.

Ce mă mai întrebi ? Nu crezi că-i gata ?

— Nu încă. Trebuie să vă întreb de romanțe.

— Romanțe am început să scriu foarte tîrziu, abia de trei ani de zile. Am avut succes și cu ele. Se pot scrie. La Tîrgoviște, la „Crizantema de aur", cînd am prezentat în afară de concurs piesa „De ce-ai venit, singurătate", m-a ridicat publicul în picioare, versurile erau foarte frumoase și impresionaseră toate sufletele.

— Ce rămîne de obicei în memoria ascultătorului, versurile sau linia melodică ?

— Amîndouă. Iar din amîndouă — refrenul. El rămîne. Publicul reține capul de refren și apoi fredonează melodia. Acolo este de aceea și grija mare a compozitorului, la refren, care trebuie să poteze la ureche, cupletul fiind mai mult o introducere în temă.

— Film.

— Am scris muzica la filmul „Ultimele zile ale verii" realizat de regizorul Savel Stiopul. Atît mi s-a propus, atît am scris, deși as fi compus cu plăcere mult mai mult.

— Ați călătorit mult. Se compune în lume ?

— Cred că muzica ușoară e cea mai bogată în creații, în acest domeniu în lume se scrie enorm.

— Și rezistă ?

— Da. Muzica ușoară rămîne. Muzica bună. Muzica valoroasă. Există melodii românești și din repertoriul internațional care au rămas peste timp. „Sanie cu zurgălăi" are cincizeci de ani și continuă să se cînte pe tot globul în diverse orchestrații și variante. Sau „Ionel, Ionelule" de Claude Romano.

— Deci apetitul publicului... ?

— E real. În special pentru muzica ușoară, care se ascultă mereu cu aceeași plăcere. Văd astăzi cu surprindere și satisfacție o sală de 6 000 de locuri cum este Sala Polivalentă plină de oameni de toate vîrstele posibile, care vin și aplaudă spectacolele. Muzica este bine scrisă și prezentată, iar soliștii noștri sînt iubiți de public.

— Stimată Camelia Dăscălescu, ce vă propuneți ?

— A, întrebarea asta nu pot s-o sufăr, viitorul e asa de imprevizibil încît... Cu Sorana Coroamă voi pleca la Weimar pentru un nou spectacol, asta asa, ca lucru mai mare. În rest, voi scrie pentru Mamaia, atît pentru secția de compoziție cît și pentru cea de interpretare, și voi fi prezentă în iuriul festivalurilor și concursurilor de muzică ușoară ca urmare a numeroaselor invitații pe care le primesc.

— Și mai în rest ?

— Ce fac de obicei. Citesc enorm. Ascult muzică bună. Îmi văd cu mare plăcere prietenii de-o viață, niște oameni minunați. Văd cu mare plăcere spectacole de teatru. Cam atîta.

Am încercat să scriu o carte despre jazz. Deocamdată am renunțat, trebuie să mai acumulez. Apoi, George Sbârcea m-a îndemnat să scriu o carte cu caracter memorialistic, autobiografic, dar încă nu m-am încumetat pentru că nu știu dacă am talent scriitoricesc.

— Fiecare nouă melodie compusă de dvs. e difuzată rapid și durabil. Nu v-a obosit succesul ?

— Nu. Este minunat. Îți dă un avînt nemaipomenit, te ridică pe noi planuri, limpezi și deschise încît simți dorința de a face mereu mai mult și mai bine.

OCTAV BURUIANĂ

De afară se auzeau sunetele pianului. Cînd am intrat am văzut acel pian.

Alături de pian am văzut-o pe Camelia Dăscălescu într-o dispoziție mai puțin oficială față de cea cu care ne-a obișnuit în ultima vreme atunci cînd apare în componența juriului diverselor concursuri de muzică ușoară. Colocvială, franică, directă, spirituală, cuceritoare. Partenerul ideal pentru discuție.

Ca și la fotbal, film sau orice alt subiect public, s-ar părea că toată lumea se pricepe la muzică ușoară. Există însă aici, pe lîngă noțiunile general-valabile legate de orice activitate umană făcută cu nădejde — muncă, perseverență, încredere, dăruire — și o sumă de adevăruri subtile, mai puțin vizibile cu ochiul liber. Compozitoarea m-a inițiat sumar în tainele unei arte adînc democratice dar surprinzător de dificil de creat atunci cînd este însoțită de probitate.

Orice muzicolog poate afirma în orice moment că muzica românească a avut și are reprezentanți de frunte în toate compartimentele sale. Tradiția s-a împletit totdeauna cu inovația într-o sinteză specifică rezultînd produse de cea mai înaltă calitate spirituală. În muzica ușoară avem melodii care au făcut inconjurul lumii din acest motiv și mai ales din motivul că sînt pur și simplu frumoase.

Dintre cîntecele compuse de Camelia Dăscălescu foarte multe au cunoscut un larg succes de public, ne-au devenit atît de familiare încît le știm parcă de cînd lumea și parcă ne aparțin, rămînem de multe ori surprinși aflînd, reaflînd cine le-a scris. Poate aceasta este marea artă, de a crea iluzia că muzica, la fel ca poezia, ca să ne amintim de spusele unui mare liric, există în afară noastră iar slujitorii ei nu fac decît să ne-o descopere, să ne-o apropie.

Am discutat în două rînduri în living-ul cu pian din Bulevardul Aviatorilor. Am depășit de fiecare dată intervalul de timp pe care-l stabilisem. Sper că am aflat lucruri care să vă intereseze. Oricum, pentru mine cîștigul e sigur, fie și pentru faptul că acum ascult altfel foșnetul castanilor de pe numitul bulevard.

Lecturi complementare

Intr-o cultură matură există întotdeauna o literatură tînără. Structurile artistine se innoiesc permanent și nu se mai poate vorbi de «timpi morți». Mai cu seamă într-un secol al consumării distanțelor cosmice în fracțiuni de secundă, e firesc ca schimbările dinlăuntrul organismului cultural să se accelereze. Faptul nu poate surprinde conștiința care se racordează la spiritul veacului și se nutrește din tensiunea (și tensiunile) lui. Într-o asemenea perspectivă, ecloziunea unei serii culturale nu mai este evenimentul de odinioară, cînd timpul curgea leneș și, în așteptarea unei generații «de creație», se perindau prin viață mai multe generații «de receptare». La sfîrșitul secolului XX, o generație «de muritori» asistă la nașterea și stingerea a cel puțin unei duzine de generații «de nemuritori». Nu e nici o ironie aici, iar dacă e una, ea este a timpului care se grăbește și care, în precipitarea lui, amestecă seriile naturale cu seriile de laborator.

Iată, la noi, nici nu s-a uscat bine cerneala de pe certificatul de naștere al „generației" sau „promoției" căreia i s-a zis „optzeciste", că se si vorbeste de o „promoție", ba chiar de o „generație" nouă, botezată și ea după anul în care ar fi dat primele semne că a văzut lumina zilei : „promoția" sau, încă și mai și, „generația" 1985 !

Fără îndoială, tot **timpul**, dar ajutat de conștiința critică a comunității artistice, va limpezi — așa cum a făcut întotdeauna — o realitate care copleșește (sau doar pare că) prin modificările de retetar și — de ce nu ? — și de substanță. Dacă, vorba Poetului, înțeleptul care se uită înapoi vede epocile istorice înșirîndu-se ca mărgelele pe ață, n-ar fi rău ca simplul comentator al imediateții literar-artistice să se închipuie, măcar din cînd în cînd, privind-o din capătul secolului viitor sau cel puțin dinspre finisul propriei vieți. Nu de o invitație la dezertiune e vorba, ci de un apel la **perspectivă istorică.** Numai o conștiință care face efortul de a se instala într-un moment al concluziilor poate da seamă despre ceea ce se întîmplă într-o epocă literar-artistică : poate îndreptăți efemerida, dar fără a o substitui perenului și poate susține durabilitatea, dar fără a nesocoti necesitatea trecătoare.

În absența năzuinței de a cuprinde din unghi istoric firesc dezmărginitul fenomen al literaturii tinere într-o cultură matură, la sfîrșitul secolului XX, proliferează o metaliteratură stridentă, în care fac casă bună, deși par a se opune, lauda fără măsură și incriminarea, superlativele și sudalmele, mărinimia mimată și deprecierea oarbă.

Întîmplarea pune adesea atitudinile formal divergente într-o corelație care le este proprie în profunzime. În aceeași săptămînă, în două reviste diferite, au apărut două articole despre „literatura tînără" a momentului. În aparență, n-au în comun decît tinerețea autorilor și preocuparea susținută a amîndorura, cu aspect programatic, pentru validarea sau dimpotrivă, invalidarea aceluiași fenomen. Pozițiile lor par a se situa la poli. Dar numai par.

Unul dintre cele două articole (nu „primul", ci „unul") aparține lui **Ion Bogdan Lefter** și se intitulează **„Recapitularea" istoriei literare** („Contemporanul", nr. 23, 6 iunie 1986, p. 11). După vreo cîteva distincții ad-hoc, ucenicul vrăjitor scapă de sub controlul lucidității vintoasele superlativitei. Procedeul lui (dacă „procedeu" se poate numi abandonul extatic) constă în a preface în excepție ceea ce nu e, de cînd se poate vorbi de cultură, decît principiu general valabil. Se știe că orice scriitor autentic, fie că face figură de lup singuratic, fie că evoluează solidar cu o generație, re-scrie istoria genului, o sintetizează sau, poate încă mai bine spus, o **revalorizează.** Se poate face o particularitate a unui scriitor sau a unei generații dintr-o trăsătură care le este fatală ? Se poate, dar numai printr-o comutare ipocrită a planurilor. Ion Bogdan Lefter o operează — așa cum își asigură el însuși cititorii — de multă vreme : **„Am mai spus-o și cred că nu e inutil să repet că textele scrise de Mircea Cărtărescu, Alexandru Mușina, Petru Romoșan, Liviu Ioan Stoiciu și colegii lor de direcție poetică încearcă o nouă sinteză a genului, de neînțeles în afara istoriei poeziei în general și a celei românești în special".** **proiectîndu-le în planul unui sincretism post-modern care ar putea inaugura — în ton cu evoluția literaturii de pretutindeni — un ciclu cultural nou, o structură artistică diferită de aceea dominatoare în ultimul secol de civilizație europeană".** Afirmația și negația se țin de mînă în această logică implacabilă. Dacă poeții generației '80 mizează pe o **„integrare globală (...) a întregului fond literar acumulat"**, (ah, dulcele stil pleonastic al autorului !), pe **„o sinteză a direcțiilor poeziei noastre de ieri și de alaltăieri"**, cum se explică faptul că ei preferă **Florile Bosforului** și că asigură **„revenirea în prim plan a poeziei mai greoi-prozaice din satirele și epistolele lui Grigore Alexandrescu"**, adusă, ca și cartea dinainte, în prim plan de mult timp ? Dacă de o „integrare globală (...) a întregului fond literar acumulat" e vorba, cum e posibilă **„mutarea destul de limpede de accent de pe modelul Blaga, deosebit de productiv în poezia anilor '60—'70"** pe modelele Arghezi, Ion Barbu, Bacovia ? În sfîrșit, în condițiile aceleiași integrări globale a unui „întreg fond" etc., cum de inaugurează generația '80 **„o structură artistică diferită de aceea dominatoare în ultimul secol de civilizație europeană"** ? Direcțiile „de ieri și de alaltăieri" nu se

Afirmația și negația care se aseamănă

Nu punem la îndoială legitimitatea și realitatea unei „direcții poetice" tinere în anii '85 ; ne minunăm doar de nonsalanța cu care criticul face dintr-un fapt firesc unul insolit.

O nouă distincție conjuncturală : **„Simplificînd, putem împărți literatura în două tipuri mari : unul al evoluției din aproape în aproape, presupunînd relații de continuitate în primul rînd cu precedențele imediate ; și altul al tentativelor de integrare globală, de «recapitulare» a întregului fond literar acumulat"** îi facilitează încă un verdict enorm : **„O asemenea tentativă propun textele generației '80".** Într-o istorie literară, „recapitularea" e un moment al aceluiași fenomen cu desfășurare permanentă pe care îl constituie revalorizarea. Celălalt moment, pe care Ion Bogdan Lefter îl ignoră, e **selecția.** Nu tot ce s-a scris anterior poate «să convie unei inime oneste» : e o lege ca un scriitor sau o generație („de valoare", trebuie precizat întotdeauna) să nu rezoneze cu „întregul fond literar acumulat" și, deci, să n-aibă temeiuri lăuntrice pentru a-l „recapitula". Oare „integrare globală" să se numească **„derularea"** simpatetică sau numai parodică a **„stilurilor din întreagă istoria poeziei românești"**, la care procedează cu remarcabila sa vocație re-producătoare Mircea Cărtărescu în poemul **O seară la operă ?** Nu regizează o „derulare" asemănătoare Marin Sorescu în **Singur printre poeți** fără ca el însuși sau comentatorii săi să fi văzut în gestul său o **„tentativă" de „integrare globală" ?**

Integrarea presupune consonanță și asumare, filtrul unei sensibilități și cenzura unei conștiințe. „Integrarea globală" e o himeră pe care nici criticul care o aruncă în joc n-o poate atinge. O frază mai jos o pierde el însuși din ochi, și aceasta chiar în timp ce scoate, din iluzia ei, o neverosimilă ipoteză întemeietoare a generației '80 : **„autorii noului val încearcă o sinteză a direcțiilor poeziei noastre de ieri și de alaltăieri,** regăsesc în noua structură artistică ? Iar dacă aceasta e într-adevăr „diferită de aceea dominatoare în ultimul secol de civilizație europeană", cum de-i distribuie criticul pe poeții generației '80 în „arghezieni", „barbieni" și „bacovieni" ? Arghezi, Barbu și Bacovia au participat, dacă nu cumva au scris pe vremea lui Conachi, la chiar edificarea acestei structuri „dominatoare în ultimul secol de civilizație".

Confuzia ar putea fi totuși premeditată : în foile ei, criticul învăluie o afirmație care sperie prin enormitatea ei și care trebuie să-i fi făcut pe «andrisanți» să roșească de jenă : se poate spune despre o generație care nici n-a debutat bine, oricît de talentată s-ar arăta, că — trecînd peste pleonasm — „ar putea inaugura (...) un ciclu cultural nou" ? Seninătatea cu care criticul o azvîrle în pagină nu e, în nici un caz, a unui olimpian. Prin asemenea judecăți, care transformă principii și legi în privilegii și apanaje, serviciile pe care Ion Bogdan Lefter își închipuie că le face generației sale sînt, de fapt, deservicii. Mai ales cînd (a)vizează un fenomen în stare născîndă, apologia discreditează cu o eficiență superioară metodelor clasice.

Celălalt articol aparține lui **Alexandru Horia** și se intitulează **Absența viziunii** („Luceafărul", nr. 23, 7 iunie 1986). Tonul e altul : dar numai tonul. Ca și în **La judecata de apoi a poeților**, poezia tînără e redusă la cîteva „indicii" negative. O realitate polimorfică se preface, dintr-o trăsătură de condei, într-un model care nu mai conservă nimic din varietatea originară. Cenacluri, grupuri, școli, direcții — nimic din policentrismul instituțional și creativ al generației nu se regăsește în tablou. Ca într-o anume pictură naiv modernisimă, culoarea înecă pînza. Spre deosebire de Ion Bogdan Lefter care cultivă rozul, Alexandru Horia preferă negrul. El nu vorbește despre „direcții", „excepții", „tendințe", „cazuri". El generalizează cu o trufașă consecvență. Procedura lui, care o amintește pe a lui Ion Bogdan Lefter, se bazează pe inventarea premiselor. Și ele par a fi favorabile generației tinere : **„Se manifestă în lirica actuală (în special în perimetrul liricii tinere) o fervoare a trăirii realului, poezia ultimei generații aspiră la un contact nemijlocit cu existența polimorfă, abandonînd tradiționalul «turn de fildeș» în favoarea expresivității directe".** Să fie generația '80 cea dintîi care abandorează tradiționalul turn de fildeș ? Autorul nu știe ce spune.

De fapt, articolul debutează cu o manevră. După consumarea ei, vine principalul cap de acuzare : **„Față de realismul de limbaj (practicat cu strălucire de un Arghezi, de pildă) ultima generație lirică mizează pe un realism de situație, coborînd substanța poetică la nivelul banalului cotidian".** Ca și cele ale lui Ion Bogdan Lefter, distincțiile lui Alexandru Horia suferă de pe urma conjuncturii. Ele sînt ochiurile plasei care ar trebui să stranguleze „vinatul". Dacă generația tînără e vinovată ori nu, ce contează ? Într-o logică normală a lucrurilor, o asemenea afirmație, de o gravitate pe care autorul n-o conștientizează probabil, s-ar fi cerut **dovedită** ; cu atît mai mult cu cît n-are statutul unei simple judecăți de existență, ci pe al unei judecăți axiologice în negativ.

Pe Alexandru Horia nu-l preocupă însă mărunțișurile. El merge curajos de-a dreptul la țintele mari. Fără a face, măcar pentru aparențe, gestul de a lămuri în ce constă **„degradarea lirismului"** românesc prin generația '80, autorul — și el făcînd, după vîrstă, parte din rîndurile ei — ia un aer profesoral, pune întrebarea : **„În ce mod poate fi abordat realul în poezie fără riscul degradării lirismului ?"**, îl citează pe G. Călinescu și continuă să despletească acuzația cu o seninătate care o egalează pe a lui Ion Bogdan Lefter : **„Pătrunderea neselectivă a universului cotidian în poezie, așa cum se întîmplă frecvent azi în lirica tînără, poate degrada condiția actului liric prin alunecarea în aleatorism și nesemnificativ"** etc. Discursul critic nu manipulează argumente, ci invective, pe care fardul neologistic nu le poate ascunde : „realism stradal", „poetica «faptului divers»", „poetică a cine-verité-ului", „superficialitate irelevantă" etc. Cîte de toate, atîtea nedreptăți și cîte nedreptăți, atîtea boli. Sumbra viziune doftoricească nu cruță nici un nume, nu admite nici o excepție. „Profesorul" de „catholită" trage semnalul de alarmă în legătură cu o **„modă literară"**. De abia spre final, după ce tocmai a acuzat o **„contradicție"** în legătură cu poezia tînără, introduce două formule relativizante (**„unii autori", „una din tendințele liricii actuale"**), fără nici un sens funcțional însă, cîtă vreme concluziile au fost trase.

Formal antitetice, cele două viziuni asupra literaturii tinere din anii '85 rimează. Prin consecințe : discreditarea fenomenului pe care îl pun în discuție. Și prin metodologie : au aspect de campanie, eludează textul pentru a se ocupa de context, ignoră policentrismul și polimorfismul fenomenului, substituie individualității (și personalității) grupul.

Cum se explică această identitate paradoxală ? Depășind motivația minoră, care are nevoie ea însăși de o explicație, ea se explică prin **dezinteresul față de perspectiva istorică.**

În fond, se întîlnesc numai atitudinile care se aseamănă. Ca și oamenii.

CONSTANTIN SORESCU

Un tînăr autor, o carte

Mircea Stîncel — „Cămașa de sare", Editura Cartea Românească, 1981

Brazda, roua, arătura, fineața, vatra, semințele, spicele (cele de grîu adunate cu un zel pionieresc), ogorul, miriștea, lanul, țărîna, hambarul, glia, finul, recolta (cea viitoare), pridvorul, pogonul, iugărul, stînjenul, arșinul, fuiorul, făina, hora, ofilirea, rodirea, înmugurirea, imbobocirea, pomul, copacul, arborele, arbustul, tufa, cătunul, boii, ulița, lutul, coasa, bătătura, suveica, ulciorul, cuptorul strămoșesc, pămîntul așijderea, cîrdul, turma, cireada, șeptelul, herghelia, țăranii rîmînd cu anii și în genere, cu aproape orice, aerul tonic de **aerobic** printre semănături, atmosfera sportivă de **jogging** pînă la magazinul sătesc după gaz și sticlă de lampă, de **surfing** pe iazul înspumat și comunal, de planorism amator peste clișeele ruralității, de diletantism cu motor — iată inventarul onest, întocmit cu un zel contabil, cu care Mircea Stîncel intră harnic, gospodărește, industrios-agrar în poezie **(Cămașa de sare**, Ed. Cartea Românească, 1981), ca pe poarta unui consiliu unic agro-industrial.

Autorul este un declarativ tranșant fără pretenția „mistificării" metaforice, spirit ocolit de subtilități a cărui retragere din fața invaziei emoției poetice este însoțită de pirjolirea cîmpurilor, incendierea șurelor, otrăvirea fîntînilor într-o bună tradiție consemnată de istoria strategiei militare de acum cîteva secole. Discursul poetic care se vrea sibilinic nu este decît confuz ; incifrarea este, în fapt, o ridicolă scurt-circuitare de cuvinte iluminînd absența sensului, spectacolul dezolant al lipsei comunicării : „tema lanului, esența : / acum boabe de fier, mai / tîrziu alte noi teme, / apoi pietre albe, întîile / dintotdeauna limite ale / hotarului deal, ale inimii / văi, «pînă aici», se spunea mereu, «pînă aici», moșiile / curțile, tăioasele movile / iată, neînțelegerea, cearta / ascunsă și crima pe urmă / sînt toate faptele pietrei / de hotar, ale moviliței, / dar gura seminței a născut / blestemul, cartea dîntîi și / noua piatră de hotar, movilă / plutind în văzduh..." **(Flăcări de seară).**

Impresia este aceea că toate clișeele idilismului rural, deshumate, se înghesuie, se înghiontesc, se calcă în picioare cu veselie ca la un **eros** al platitudinii și comodității de gîndire : „semănători de pîine și / de pace, plugari și ostași / deopotrivă au fost ; plugul / cel pașnic și cel neînvins / o, băț ascuțit, cracă fulgerată / în tîmpla pădurii vechi / o, coarne de cerb rătăcite..." **(Ibid).**

În cabina de comandă a acestei poezii stau doi pasageri stîngheri pînă la clandestinitate : pilotul automat al lipsei de originalitate și **kamikaze-ul** pastișei în colimatorul căruia se află viziunea asupra **țăranului** pe care Ion Gheorghe o propunea, viguros, original, mult înainte prin volumele : **Zoosophia, Vine iarba, Avatara** și **Megalitice**, adică prin anii 1967—1972. Mircea Stîncel, travestit în discipol, parazitează pe această viziune fără dovada substratului arhaic, mitic, parabolic și fără a proba forța eposului țărănesc din versurile mai vechi ale aceluia : „șade deoparte talpa / țăranului și alăturea văzduhul, / strălucește în ogor minunata / formă a tălpii și nimic / nu-i mai frumos pe pămînt / nici un ochi, nici o floare cum e / acest tipar pus pe lut / de însuși lutul universului" **(Tipar pus pe lut).**

Cînd nu-l fredonează după ureche pe Ion Gheorghe, autorul nostru adoptă parcă un program **antiarghezian** după care asistăm la schimbarea (iarăși ?) a condeiului în sapă și a călimării în brazdă : „Îmi mut biblioteca în ogor / Voi așeza cărțile cu obrajii / Pe glie proaspete, fiecare / Metaforă o ating de aurul negru..." **(Măsură pe măsură)**, sau, pur și simplu, ioan alexandrinizează dezinvolt, solfegiind pe partiturile autorului **Infernului discutabil** : „Sînt zeul patimei răsfrînt / Cu sapă nouă-n mînă de lumină" **(Țăran prin văi ca printre zine).**

Ceea ce supără la această poezie este viziunea falsă, unghiul de vedere „mort", iluzia grotescă de a descoperi în ruralitate un paradis etnografic, o enclavă **folclorică** bine dispusă, parcurgîndu-și existența în înginarea miturilor între naștere, nuntă și înmormîntare în genul în care este „prescurtată" această existență în cadrul industriei turistice. Și mai supărătoare este **unilateralitatea** umorală a acestui țăran decupat pe fondul albastru al cerului, dotat cu bucium și cioareci (fotă, iie, după cum e cazul), înconjurat de fiare domesticite, predicînd zburătoarelor precum, odinioară, Sf. Francisc.

Nu sînt adeptul viziunii care leagă lumea satului numai de cordonul ombilical al tranzistorului, al vazei cu flori de plastic ori al bicicletei, o lume vorbind argoul navetiștilor, brailleul firmelor de neon, păsărească suburbanității, dar, în contextul poeziei române contemporane, viziunea asupra unei ruralități în haine de duminică, alergînd fericită în urma semănăturilor, căutînd la tot pasul zeități, mume, sînziene, descoperind în fiecare lovitură de hîrleț un gest **inițiatic** ori în furajare contactul cu primordialitatea risipită printre dobitoace, mi se pare o viziune lipsită de atributele autenticității, ca să nu zic ale onestității.

Firește, spațiul rural este oglindit divers, cu mijloace diferite : luptă cu elementele și suferință ce însoțește jubilația contopirii cu teluricul, cu însemnele lui încifrate, cu legile lui ancestrale, ca la Ion Gheorghe ; viziune de paradis rupt de lumea dezlănțuită a metropolei, de Eden suburban particular, de oază de liniște așa cum apare uneori, plină de farmec, la Petre Stoica, fermier melancolic și sarcastic, pentru ca la Mircea Cărtărescu, de pildă, să asistăm la sience-fiction-ul unui ruralism reconstituit de computerele sensibilității anului 2000, așa cum se întîmplă în **Georgice** (ciclu de versuri din volumul său de debut). Mircea Stîncel nu are propriu-zis o viziune asupra satului, țăranul său „încercînd" avatarurile cele mai neobișnuite. Iată-l împrumutînd parcă însușirile omului care trece prin zid : „Țăranii iasă prin pereți, prin geamuri / Și numai umbra le rămîne-n casă" **(Venirea de la balauri)** ; degustînd rachiul de cometă : „Țăranii sînt numai cei ce știu / Cum se depune fulgerul în rouă, / Cum din comete curge-va rachiu" **(pag. 29)** ; trăgînd spuza pe turta protocronistă personală : „Țăranul este cel ce-a inventat / Și cerul și iubirea și cuvîntul" **(Să rostești)** ; probînd noi modele de arături de sezon : „Țăranul va ieși la semănat / înveșmîntînd, în brazde noi, lumina." **(Nerv de primăvară)**, totul culminînd cu „țăranii bătuți în cuie pe ogor" **(pag. 45)** și cu țăranii „împăturiți" de la pagina 16, adevărați fachiri ai naivității lui Mircea Stîncel.

Exceptînd ultimele trei poeme, **Libenter, De la o inviere la alta, Despre copacul de grîu**, unde, fără a se dezlipi de influențele semnalate, se mișcă parcă mai în largul său, cu o viziune poetică depășită la toți „indicatorii" de plan, Mircea Stîncel îmbracă, cel puțin pentru moment, o **cămașă de sare** tăiată din saline cu nume străine, din ocne demult părăsite, abandonate, uitate.

TRAIAN T. COȘOVEI

Ei sînt contemporanii mei

Cîteva cuvinte despre ghetrele lui Constantin Noica

Dacă acum mai bine de o sută cincizeci de ani, babaca *lui Kogălniceanu își indemna odrasla, student la Berlin, să învețe „creșterea oilor spaniolești", după aceeași sfîntă logică și cu aceeași părintească grijă sîntem moralizați uneori de către maeștrii noștri, de a fi pierdut în copilărie vremea cu păscutul giștelor pe marginea șanțului în loc să fi citit Immanuel Kant în original și în particular să ne fi delectat cu greaca veche.*

Păstor de genil crude prin Balcania, *Constantin Noica a odrăslit prin strunga școlii sale pre cei mai mîndri coconi de la munte și de din șes, încălzindu-i în incubatorul personal din Păltiniș, puindu-i mai puțin să recite* Oul dogmatic *cît mai ales să dialogheze cu ăi mai vechi consumatori de cucută mediteraneană, mai puțin să joace țurca și oina, cît mai ales să se-mbrincească în cea ghimnastică a minții. Cînd puful acestor pui ai filozofiei se va fi transformat în pene, se zice că vom avea parte de o recoltă de vulturi subcarpatici cum alții în Europa nu-s.*

E adevărat că unii, la primul zbor, iau calea Bucureștilor și cîrîie — ce-i drept vultrește — înspre Păltiniș. Dar așa-i obiceiul acestor păsări, de a nu-și mai recunoaște cuibarul natal și, la urma urmelor, e mai firesc un vultur solist decît unul încartiruit în corul Madrigal.

Poate că marele nostru filozof cultivă într-adins despărțirea de sine însuși prin chiar învățăceii săi. Alexandru Paleologu, care a lansat moda, fugind în ziua cununiei cu filozofia cu o mireasă mai veselă și mai cu nuri — literatura, e și cazul cel mai fericit. Frustrînd cultura română de un noichist, i-a dăruit în schimb un inegalabil scriitor.

Noichismul, *această boală de origine carpatină, bîntuie mai cu grozăvie pi la Ieși, dar și prin alte localități cu mai mulți intelectuali pe cap de locuitor. Ferească sfîntul să te abați cu vreo ironie prin zona Păltinișului : ruguri pîndesc din umbră eretica-ți pornire, gata să fie aprinse sub numele tău de cel din urmă învățăcel trimis după chibrituri și țigări.*

Pe Constantin Noica l-am cunoscut acum opt ani, la o masă dată în onoarea lui Edgar Papu de către pleiada protocroniștilor, unde mă rătăcisem și eu. (Ca primul, — n-am zis și cel dintîi — Dinescu din literatura contemporană, eram carevasăzică protocronist). Aura-i de bătrîn înțelept și cîrtitor, cu trăsături schițate parcă de cărbunele lui Da Vinci, contrasta cu veselia de pe fața unora sau aroganța mută a altora. „Nu ne mai sărbătoriți ! De ce ne sărbătoriți !" acesta era refrenul filozofului totuși nesărbătorit, înfipt ca un spin în balonul cu nacelă în care ne cocoțaserăm cu toții, în jurul preafericitului Edgar Papu, sincer emoționat de omagiile comesenilor.

Înfruptîndu-se mai puțin din trupul și sîngele Domnului, făptura-i de hagiu mefistofelic, hrănită mai mult cu anafura și pesmeții ideilor, s-a ridicat ca prin aburi, lăsînd petrecerea în toi.

Purta ghetre, cum aveam să observ și în '84, cînd dădurăm buzna, cavalerul Paleologu și Sancho Panza — subsemnatul, în bojdeuca-i bucureșteană aflată într-unul din blocurile din Militari.

Scrie-vor alții mai pricepuți eseuri despre cărțile domniei sale, las eu, mai modest, mărturie posterității că marele filozof purta ghetre și că era tare îngrijorat de soarta lor ; aceste unice ghetre care l-au însoțit, cu excepția unei călătorii mai lungi, prin zăpezile de răsfăț ale Păltinișului pînă în ninsorile calculate ale Freiburgului, povesteau ceva din firea omului : distinse și totodată pensionabile, cu orgolii de muzeu dar și de recuzită teatrală, ilustrînd o epocă istorică și ignorînd istoria în același timp.

Atunci am avut revelația că Noica e întru Noica, fără de urmași, și, de fapt, singurul noichist adevărat.

Tichie à la Sainte-Beuve au mai încercat pe scăfîrlie unu, doi Critici, autori de vesele Critice *unu și doi, dar ghetre à la Noica ce învățăcel ar îndrăzni să mai poarte ? Există un timp al tramvaiului cu cai ce nu mai poate fi răsucit pe ceasul fără arc al călătorului de troleibus. Și mai există un timp al celor văzute și al celor nevăzute, în care istoria își îngăduie și minuni. Ghetrele pe care le elogia Constantin Noica într-o după amiază de februarie mi se păreau niște ciudate flori japoneze de seră, depuse la picioarele ultimului filozof.*

Tot discutînd despre ghetre nici nu mi-am dat seama cînd a trecut la un june aspirant noichist, fiul unui profesor de la „fabrica de popi" din Sibiu — pare-mi-se — alăptat cu ebraică pe la trei ani, „îmbrăcat" nemțește pe la cinci și îngrășat cu vitamine poliglotice pînă spre șaispe. Voia să-l facă vultur subcarpatic. Fie ! Numai că după acest criteriu, Mihai Beniuc ce scris-a negru pe alb că e-n relații bune cu opt limbi îndepărtate, ar trebui cam demultișor să facă rotocoale vultrești deasupra Păltinișului. Să fie Mihai Beniuc un noichist avant-la-lettre ? Cine știe ? !

Stau pe un rug de hîrtie, amăgindu-mă cu gîndul că dacă fetița cu chibrituri a lui Andersen era atît de blîndă, nici băieții cu chibriturile n-or fi atît de răi.

MIRCEA DINESCU

Atitudini, dezbateri, controverse

Alpha sau avatarurile debuturilor colective (II)

Doi dintre autorii prezenți în antologie sînt aproape interbelici. **Octavian-Pavel Boier** (născut în 1939) semnează cîteva poeme de o vetustețe nespeculată estetic, deci, naturală. Cu versurile sale sînt în neconcordată de ritm și de rimă. Dacă-l citesc pe Boier prin grila fostei colecții „Luceafărul" de la EPL, și ea fostă, nu-mi spune nici mai mult nici mai puțin decît majoritatea autorilor publicați aici, cu osebire spre sfîrșit. Între timp, colecția „Luceafărul" a devenit „Hyperion", autorii publicați în prima întrînd și-n a doua. Nu toți : în prima a intrat cine-a vrut, în a doua, cine-a putut. Sînt semne că O.P. Boier va rata pentru a doua oară în viață o colecție, iar colecțiile nu iartă. Bine că n-a ratat și Elveția, după cum dovedește însemnarea de la finele poeziei „Nostalgie", singura care mi-a plăcut din tot ciclul, poate și pentru că eu n-am fost acolo. Problema colecțiilor este valabilă și pentru **Doina Antonie** (născută în 1940), care, în plus, și-a publicat cele dintîi versuri în „Gazeta literară". Învingîndu-și **inerția** la mult timp după ce **lupta** generației sale a fost dusă și cîștigată, autoarea debutează editorial în plină epocă de tranziție literară în blugi (un fel de autostopism de agrement), aducînd cu sine cîteva citate retro care prind bine la drum lung.

Potrivit datelor furnizate de redacție, în timpul războiului s-au născut tot doi autori. Primul, **Radu Cange**, a fost descoperit de-abia acum cîtiva ani, odată cu ultimele proiectile, de Cezar Ivănescu, care n-a putut face acest lucru mai demult pentru motivul că mai demult nu fusese nici el descoperit. Presupun că, îndată ce-a putut face descoperirea, Cezar Ivănescu a pus în practică o veche metodă de consacrare, dînd cetățeanului Gheorghe Răducan (născut în 1943) numele poetului Radu Cange, anagramă care n-a plăcut cuiva, dacă în aceeași casetă i se dă și dezlegarea. Altminteri, cine-ar fi ghicit că R.C. este același cu G.R., sau invers. Pînă una-alta, n-am găsit în cuiul trofeelor de care spînzură și „vulpea argintie" a lui Cange (să zicem) motivele acestei romantice substituiri, dar eu nu-s vînător de blănuri. Cu bistriteanul **Luca Onul** (născut în 1945) am băut pe timpuri la „Arizona", împreună cu alți clujnapani, o grămadă de cafele braziliene. În compensație, poemele îi cresc în lățime, ca oamenii la maturitate. Nu-i citez nici un vers dintre cele ce-i ies frumos din poeme, deoarece pentru un vers de-al lui mie mi-ar trebui patru rînduri și, pe lîngă asta, un citat e dovadă de slăbiciune. Totuși : „Nu oricine se poate lăuda **că a călcat cu**" (sigur **că** nu se laudă !).

Anul 1946 aduce editurii clujene trei autori. **Teodor Capotă** nu este degeaba profesor de „română" la un liceu de coregrafie, caligrafia (coregrafia ?) sonetelor sale amintind-o pe cea a pașilor de dans. Convențional cu bună știință, T. Capotă, deși se află într-o direcție pe care de obicei se capotează, dovedește că, dacă ai har, poți desacraliza, pentru a sfinți din nou, orice cuvinte, sintagme și chiar propoziții oricît de consacrate. Prin contrast, **Lucian Tamaris** este, cred, singurul suprarealist adevărat din poezia română, ceilalți mai mult pozînd ; mai adevărat chiar decît Breton (André), care era suprarealist cu program și, în plus, francez. Aflîndu-se în situația de-a trece pe hîrtie, fără să-și muște creionul, tot ce-și amintește, inclusiv fragmente de lectură, notițele sale, de-o logică mai mult gramaticală decît semantică, sînt uneori insolite, alteori au mai fost insolite. **Dora Pavel** aparține ultimei promoții preechinoxiste a Filologiei clujene și dacă numele ei n-a apărut pînă acum în comentarii critice alături de un Dinu Flămînd sau Ion Mircea, faptul dovedește încă o dată cît poate însemna o revistă apărută la timp în destinul unui scriitor. Nu știu cum scria în 1969, cînd ieșea primul număr din „Echinox", dar știu că versurile din „Ante scriptum", cu tot titlul, sînt de-o maturitate, care n-a fost cîștigată simultan cu licența, ci de-o profunzime, care nu se obține prin maturizare. Îi așteptăm cărțile pe care „Dacia" sau orice altă editură i le-ar putea publica fără întîrziere din simplă datorie.

Ioan Pop Barașovia a fost coleg de **promoție** cu primii echinoxiști, dar nu și echinoxist, s-a născut în '47, dar nu este amintit în articolul „Generația '47", publicat de Nicolae Manolescu prin '72 și citat de Ion Mircea în '85. Cam atît despre acest autor al cărui „Peisaj lexical" pare mai curînd rezultatul unui exercițiu decît al unei vocații. Cu **Vasile Sav**, coborît, pe-o linie mai puțin activă în poezia noastră, din lirismul oracular al lui S-J Perse, și născut în 1949, **generația luptei cu inerția** și, în cadrul acesteia, **primul Echinox** ajung aproape de sfîrșit, poate chiar la sfîrșit, dacă editurile nu-și vor continua opera de **restituire** literară prin debuturi. Ceilalți autori prezenți în antologie, născuți după Vasile Sav, aparțin unei alte epoci literare, unei perioade de tranziție care va acoperi destule **promoții** și superstiții (poate și prejudecăți, precum aceasta), unei **vîrste** pentru care **totul** de-abia începe.

NICOLAE DIACONU

Recitindu-i pe clasici

Rebreanu — post-centenar

Acum, cînd s-a restituit **Jurnalul** — aproximîndu-se voința testamentară a autorului de a se tipări la 50 de ani după moartea sa —, cînd, de asemenea, **Caietele** cu proiecte bruionare, fragmente neterminate, conspecte și eboșe, au văzut lumina tiparului, cînd seria de opere, complete este aproape terminată într-o admirabilă ediție filologică, Rebreanu rămîne paradoxal un scriitor necunoscut.

Prozatorul a cărui viață oficială și privată — s-a publicat și o mare parte a scrisorilor, aflate la Muzeul Literaturii Române și la Biblioteca Academiei — pare perfect cunoscută, autorul lui **Ion** are în orice caz și un chip misterios, **«sub pecetea tainei»**. Adăugînd și nenumăratele necunoscute ale operei, ne aflăm în fața unui scriitor cunoscut aparent în amănunțime și totuși înconjurat de o aureolă obscură. Dacă privim de sus traiectoria existențială și scriitoricească, totul pare coerent perfect articulat într-o structură indestructibilă. Și totuși trebuie să existe un sîmbure nerelevat, un proiect inițial în jurul căruia s-a constituit uriașul edificiu al operei prin statornicie și pasiune trudnică a scrisului profesionalizat.

Astăzi cel mai în vogă pare demersul critic prin psihanaliză ; subconștientul lui **Ion**, sau al lui Puiu Faranga, sau **eul colectiv** al Răscoalei ca entități psihologice, putînd fi deslușite prin teoriile lui Freud și Young. Dar chiar și distribuțiile metempsihotice ale sufletului, transmigrațiile Ego-ului din **Adam și Eva** — romanul pe care Rebreanu îl iubea cel mai mult — în șapte personaje din tot atîtea epoci istorice, se pretează la sondare psiho-critică.

Cert este că opera lui Rebreanu a rămas la fel de populară ca și în momentul primului impact cu cititorii și, mai mult decît atît, trezește cel mai obiectiv interes în noile generații de lectori.

Opera lui Rebreanu a pătruns de mult și definitiv în conștiința publicului și a fost defrisată și descifrată la toate nivelurile de semnificație ; de la analiza didactică, din cartea de citire, pînă la interpretarea scientistă și chiar analiză structuralistă. Toți criticii interbelici s-au pronunțat asupra lui **Ion**, **Răscoalei** sau **Pădurii spînzuraților** iar timpul nostru a adus și monografiile (Al. Piru, Lucian Raicu, Al. Săndulescu, Aurel Sasu, Stancu Ilin). Premisele — cu totul promițătoare — de a construi un nou portret al lui Rebreanu provin din texte mai cețoase, mai puțin accesibile și oarecum extra-literare : mărturisiri, frînturi de gînduri risipite în Caiete, spovedanii de uz intim. După Ov. S. Crohmălniceanu, Aurel Sasu și Stancu Ilin există și un Rebreanu, dacă nu obscur, în orice caz dificil, abscons, aluziv.

Însă, Rebreanu nu citea doar pe Freud, ci studia foarte serios psihanaliză. Cîte ecouri din aceste lecturi se vor fi reverberat în scrierile sale rămîne de înregistrat, dar criticul viitor își asumă din proprie perspectivă metoda pentru a deschide noi drumuri către texte. Procedeul nu e abuziv pînă nu se întrevăd rezultatele.

Astăzi se mizează mult pe o afirmație paradoxală a lui Rebreanu că țăranul ca tip uman nu-l interesează. Dar gratuit, cred. Scriitorii pot să cocheteze, să șarjeze sau să epateze — deși Rebreanu nu face parte dintre aceștia — dintr-un instinct benign al ieșirii din monotonia propriului univers. Dar, de la lăudăroșenia frivolă pînă la autominimalizarea tragică, nu-l decît un pas.

Evoluția cunoașterii operei autorului lui **Ion** nu se coordonează cu atitudinea marelui public, dar nu e prima oară cînd se întîmplă un divorț între cititori și critici — în cazul reputat Eminescu, lucrurile se întîmplaseră asemănător.

Extrapolări ? — Desigur, dar nu fățișe neadevăruri, nu conspirații de interpretări contigente, nu modernizări stridente ; pentru că Rebreanu e un scriitor modern, oricum **Contemporanul nostru**, nu mai trebuie actualizat neapărat, cum nici Miron Costin nu trebuie adus pînă la marginea clipei, și făcut... existențialist !

Poate opinia cea mai relevantă în receptare rămîne aceea emisă și reformulată coerent de Călinescu, ce comportă doar modificarea parțială a unei singure sintagme. În prima ediție a celebrei **Istorii a literaturii...** din 1941, Călinescu spunea că Rebreanu e un **«scriitor aproape genial»**, ca să ajungă, după multe calcule, reinformări prin noi documente, să corijeze în a doua ediție cu formula: Rebreanu e un **«scriitor genial»**.

Cineva nu s-a sfiit — de altfel prea pornit să descopere evenimente protocronice — să-l numească **Un Eminescu al romanului**, al prozei, ceea ce nu onorează pe nici unul dintre cei doi comparați. Preopinentul uită că Eminescu rămîne o dimensiune națională, incatalogabilă, incomensurabilă, iar Rebreanu este un scriitor foarte mare sau, ca să parafrazăm pe cineva, un «geniu fără talent» care se exprima în româna comună. Atunci ce facem cu Caragiale și Creangă — prozatori pe care avem mărturia că i-a citit cu dicționarul ? Dar nu aceasta este esența discuției.

Dacă există formula Eminescu — poet național, se interzice din bun simț formula Rebreanu — prozator național, inexactă, neverosimilă, inacceptabilă. Altfel trebuie pusă problema. Rebreanu reabilitează ideea de perfecțiune de construcție, de arhitectură într-o literatură dominată de enciclopedism, de multilateralități renascentiste în plină epocă de profesionalizare strictă.

Rebreanu este un scriitor atît de important încît nu are nevoie de opinii excrescente parazitar pentru a părea mai mare. Oare nu ne înfierbîntăm prea repede și cînd lăudăm pe cîte cineva, ne simțim obligați să minimalizăm corespunzător pe alți monștri sacri ?. Nu e firesc să procedăm așa. Decența ne obligă să admitem că orice operă se reazămă pe alte opere, că numai limba română, după atîtea distribuții particulare, lese învingătoare.

Dispariția imprevizibilă, prematură și relativ recentă a lui Marin Preda a determinat pe mulți să-i reia integral opera și atunci s-a impus din nou și cu mai multă acuitate relația cu Rebreanu.

Dacă, așa cum recunoștea cineva, toți prozatorii ruși moderni se trag din Mantaua lui Gogol, atunci se poate spune că toți prozatorii români moderni au ieșit din căciula lui Ion, personajul exprimat ca variantă particulară în tipologia istorică a țăranului român. De altfel, Rebreanu este prozatorul nostru cel mai traductibil, cu cel mai mare succes peste hotare, pentru că pagina sa, vie, aparent translucidă își găsește repede echivalentul în alte limbi, spre deosebire de poezie și de proza subiectivă.

Iată că opera lui Rebreanu nu a suferit acel proces de „tocire", de epuizare didactică a semnificațiilor, și nu s-a demodat, reprezentînd încă un indice important de referință pentru tinerii prozatori, că poate fi citită cu același interes și după ce am parcurs textele inovatorilor prozei moderne, pe Proust, Joyce, Faulkner sau Marquez — nu e Pripasul un fel de Macondo ? Realitatea o aveam, ne lipsea referința.

La centenarul nașterii sale și la peste patru decenii de la moarte, autorul lui **Ion** are o posteritate glorioasă ce dovedește viabilitatea și perenitatea operei.

AURELIU GOCI

constelații lirice

Mariana Codruț

* * *

în grădina spitalului, verde,
caii pasc liniștiți
printre gutui.

lucerna le înfășoară
gleznele tremurinde,
soarele
îi orbește...

ah, fioroasă melancolie,
cu ziduri de cărămidă.
înăuntrul tău
țipătul
s-a oprit în gitlej
și sîngerează.

rugă

sufletul său
ferecat în tăcere
ca un bulgăr de sare
adulmecat de căprioare.

curăță-l tu, lumină,
cu perii de argint
de moarte, de teamă,
de îndoială, de pămînt.

mică poveste

pe cîmpia neagră
urletul sfîșietor al morții
înfiorînd depărtările.
„ucideți-o !", au strigat
în cor femeile.
ei și-au luat armele
și-au controlat bocancii
rania
și-au sărutat copiii
și-au plecat...

* * *

poezia e spaima
care-ți izbește violent
sîngele în artere
cînd
brusc trezit în miez de noapte
ai impresia
că te privește Cineva
prin ferestre.

* * *

acum numai spaima
îmi amintește de tine.
— panica sîngelui
e aceeași.

licărul de aur
al ochilor,
mîinile ce nu s-au atins
niciodată.

o, diminețile
recunoașterii pașilor....
te mai duci în cer
fără mine ?

intrarea în real

în fiecare dimineață
intru în real
cu inima grea
de teamă
de melancolie
de gînduri stătute.

mă învîrt printre voi
— animal stupid
care, în răstimpuri,
se oprește
și, privind în jur suspicios,
țipă fără pricină.

în fiecare dimineață
pornesc în căutarea
unei lumi imposibile
cu inima grea
de teamă
de melancolie
de gînduri stătute.

Mici întîmplări

În vară mi-au răsărit în șolduri niște dureri tîmpite. Mă ridicam cu greu, mă mișcam cu greu.

Pe frunte îmi străluceau lacrimile nobile ale transpirației. Suferința aceasta care s-a repetat ani de zile, mă făcea să gîndesc mai des la zădărnicia vieții și să vorbesc din ce în ce mai rar.

Într-o dimineață vînătă de august aproape că anchilozasem.

Pierdut cum eram printre pietrele uriașe ale carierei Chioara, am auzit semnalele care anunțau o explozie și am început să mă tîrăsc către un adăpost. Prins ca o rimă în destinul meu de om bolnav, cădeam în genunchi. Într-un sfert de oră am parcurs cincizeci de metri printre pietrele pustii. Explozia a trăsnit deasupra creștetului meu ud leoarcă. M-am răsucit și am văzut uimitoarea șarjă de bolovani cum se ridică spre cer, cum îl traversează și cum se întoarce într-o umbrelă șuierîndă către carieră. Prin ochii mei speriați ei lăsau o dîră neagră ca niște negre stele căzătoare. Apoi au început să troznească spulberîndu-se în jur și în fața schijelor de piatră mi-am acoperit fața cu palmele. În asemenea momente inima se face mică iar corpul se ascunde în ea. Asta v-o spun eu, cel care s-a trezit neatins lîngă un cablu electric rupt de o piatră.

Apoi oamenii au apărut la lumina zicei. Artificierul Manole Floroiu m-a zărit. Trupul său uriaș se profila din buza carierei pe cerul pustiu. A revărsat către mine înjurături, amenințări și sfaturi ciudate. El încă nu se bucura că eu nu pățisem nimic și că scăpase de anchetă. Emitea tot felul de presupuneri urîte despre părinții mei și despre mine, adică despre persoane pentru a căror onestitate puteam să pun mîna în foc și să o țin acolo. Indignarea sa venea în ecouri reverberate. Forța vocii lui stîrnea vîrtejuri de aer.

Iară eu, ca o insectă care s-a smuls cu ac cu tot din insectar, încercam să ajung la un adăpost inutil. Au venit muncitorii să vadă ce e, s-au certat între ei pentru mine, în sfîrșit, a trecut mica poveste.

Pe la prînz a dat peste mine inginerul Bosnaru. Nea Grecea muncea singur. Eram cu gîndul acasă.

Inginerul s-a așezat alături, pe pufoaică. A aprins o țigare. Prin nasul său turtit au început să iasă fuioarele de fum albăstrui. Privea în față, peste piatra în care forezele ciocăneau inimaginabil de repede și tăcea. Părul său era ca argintul oxidat.

Atunci i-am vorbit despre necesitatea mea de a părăsi șantierul, despre întîmplarea de dimineață, despre nenorocitele de picioare și despre cît îmi pare de rău. Iară eu știam că iminenta mea întoarcere acasă era a unui bărbat învins dar acest lucru nu i l-am spus lui.

Bosnaru și-a scos casca lui albă de inginer de pe cap și a pus-o alături. A tot tras din țigare și mi-a vorbit despre bărbații care vin, muncesc două-trei zile și apoi pleacă învinși de munții buni pentru turism, de ploile interminabile, de vîntul care uneori te trîntește, de cele douăsprezece ore de muncă și de toată isprava aceea care este șantierul „Baraj" unde nu găseai nici o lopată dar totuși o lopată găseai mai repede decît o femeie. Apoi a spus că bărbații care vin și rămîn sînt puțini iar simpla lor rămînere aici este eroism curat. Așa mi-a vorbit inginerul Bosnaru iar eu am tresărit și sub pieptul meu defilau fanfare.

— Tu cu prietenii tăi ați rezistat. Ar fi păcat să pleci, mai ales că ești cel mai tînăr. Bărbații în toată firea care vin și pleacă vor ține minte acest lucru și poate că n-or să mai fie atît de guralivi cînd se întorc la ei în cîmpie.

Păi, picioarele astea.

— Dacă vrei cu adevărat să rămîi, te trec pe un post de radiofonist și stai într-o încăpere caldă. Scăpînd de ploaie și de piatră, o să-ți treacă durerile. Totul este să vrei.

Așa se face că după cîteva zile o Tatră plină de praf m-a descărcat la Voineasa pentru un curs de calificare care a durat șaisprezece ore.

Iată cu ce eram îmbrăcat : trei perechi de ciorapi, cizme, două perechi de pantaloni, maicu, cămașă, două pulovere, haină, haină de pufoaică, mănuși, cască pe cap. Cam așa ne înfofoleam cu toții dar deseori eram uzi și ne era foarte frig. Aveam genele arse de la focuri pe care le întrețincam ca în epoca de piatră.

La Voincasa pe cer era spînzurat un soare care fumega de căldură. Acoperișurile de țiglă emanau miros de pămînt ars. Constructorii complexului umblau pe schele în pantaloni scurți. Pielea lor bronzată îmi fascina retinele.

Aerul fierbinte îmi ardea gîtlejul iar sub cască începuse să-mi clocotească un creier abulizat. M-am tîrît sub un camion, la umbră, pe iarba răcoroasă. Am dormit cîteva ceasuri încheiate. Din transpirația horcăielii mele m-a extras șoferul acelui camion care credea depre mine că sînt beat.

— Alt loc nu ți-ai găsit, bă ? Dacă nu te vedeam și te călcam, mă băgai la pîrnaie. 'ți-ar mama ta a dracului ! a mormăit el.

Apoi a ridicat mîna să mă lovească. A gîndit o secundă, a părut că-și amintește de ceva și m-a scuipat pe față. A fost mulțumit că m-a nimerit și a plecat.

Stupid și tragic ca un porc orb, am coborît pînă la Lotru și m-am spălat. Apa sa neuitată a dus cu sine saliva omului acela, transpirația mea și oarecîte gînduri. M-am spălat îndelung pînă cînd am ajuns curat ca un păstrăv.

După două zile eram din nou sus, în colonie. Nu știu de ce am scris așa pe peretele de lîngă pat : „atenție cu firul de iarbă !". Cu cărbune vegetal.

VASILE NEAGOE

Drum fără întoarcere

Era ger. Copacii neclintiți păreau solemni și tragici ca niște condamnați la moarte... Zăpada se zbătea din cînd în cînd ușor sub aripile întunecate ale păsărilor. Nu părea să se întîmple nimic în pădure și totuși... În fața casei pădurarului se ivi o fată cu părul lung, cu privirea tristă. Iura, fata pădurarului, trăia acolo singură de multă vreme pentru că tatăl ei plecase într-o zi de acasă și poate îl mîncaseră lupii. Era mult mai mică atunci cînd o trezise la geam urletul lupilor dornici de pradă. Cuprinsă de frică și foame, plîngea. Ochii ei nevinovați așteptau să apară omul care-i dăduse să mănînce, care o mîngîiase... Dar omul acela nu mai venea. Adormea cu gîndul la el. Și nu venea. Într-o noapte, Iura s-a apropiat de fereastră și a privit afară. Ningea. Ce frumos ningea! Erau mii și mii de păsări albe, mici, atît de mici, care alergau parcă în aer să se prindă... Cu nasul lipit de geam, ca orice copil, Iura privea splendoarea iernii învăluind pădurea. Deodată se auzi urletul lupilor. Veneau după pradă. Ce ciudați erau !... Iura nu știa că sînt lupii. Și-au arătat colții și-au început să urle. Îi privea mirată. Poate o chemau afară, poate acolo era de mîncare... Nu-i mai era frică. Lupii urlau. Iura mai ascultă o dată chemarea lor apoi deschise gura și urlă ! Hauu... urlau lupii. Hauu... urla Iura. De atunci Iura a învățat să urle ca lupii. Îi cheamă și ei vin. Îi place cînd în albul zăpezii de-afară apar ca niște pete negre, mișcătoare. Îi place pentru că nu mai e singură. Într-o noapte a ieșit în pragul casei. Stătea neclintită ascultînd urletul lupilor care se apropiau. Hauu... urlau lupii. Hauu... urla Iura. Și începu să alerge cu pași de animal, cu ochi înfiorați de străluciri de lup, înfometat. Hauu... se pierdea în urletul lupilor Iura, fata pădurarului. A crescut printre ei. A învățat să le citească poftele, să-i adulmece în albul zăpezii... A învățat să nu-i mai fie frică și foame. Urmele lor prin desișul pădurii erau și urmele ei. Le asculta mersul tîrșiit și se bucura. Odată, într-o noapte înfiorată de stele, a auzit un zgomot ciudat. Întîi a ascultat apoi s-a tîrît pînă acolo printre ierburi rău înțepătoare. Și a văzut un lup mort. S-a aplecat și i-a privit ochii însîngerați apoi și-a lipit buzele de ei. Un bărbat o privea uimit. Avea fața frumoasă, altfel decît a lupilor, nu semăna cu ei. Iura nu știa cine este dar înțelegea că el îl făcuse rău lupului. Din piept îi izbucni urletul de fiară și-l lovi cu putere. Bărbatul se clătină. Duse mîna spre pușcă dar se opri. Nici un zgomot nu se mai auzea în pădure. Cei doi se priveau tăcuți și mirați. Apoi ochii vînătorului deveniră blînzi și frumoși. Ochi de om. Fata pădurarului îi simțea într-un fel nefiresc... O amețeau. Ochii ei se umplură de lacrimi neașteptate. Bărbatul s-a apropiat de ea încet, cum te apropii de fiare cînd le îmblînzești, a întins mîinile spre părul ei și-a mîngîiat-o ușor... Iura a simțit atunci un fior. Un fior omenesc, cum nu mai simțise. A repetat gestul cu mîna ei, apoi s-a uitat la ea nedumerită, apoi la părul ei care crescuse atît de lung... Și deodată începu să urle. Urlet de fiară încolțită de altă fiară... Toată noaptea a urlat Iura. Era cald. Un vînt subțiratic mișca frunzele. Pădurea toată era o unduire de ape verzi în lumina lunii. Iura simțea cum îi arde trupul și se zvîrcolea iar ochii însîngerați ai lupului nu-i dădeau pace și nici ochii omului... I-a căutat toată noaptea. La marginea pădurii, departe de casa ei, a găsit satul. Și o casă cu ferestrele luminate. S-a apropiat tiptil, parcă în căutare de pradă și a privit înăuntru. Bărbatul își mîngîia femeia și-o săruta așa cum ca nu știa să sărute decît ochii lupilor... Începu să plîngă cum plîngea cînd îi era foame și nu știa încă să urle. Acum lacrimile erau altfel. O durcau obrajii sub ele. Ar fi vrut să le spună celor dinăuntru... Dar ce să le spună și cum să le spună?... Iura nu știa decît să urle. Hauu... urlă Iura. Hauu... îi răspunseră lupii din pădure. Și alergă la urletul lor. Alergă fără să se uite înapoi. Drumul ei era fără întoarcere.

În casa din pădure trăia singură de multă vreme Iura, fata pădurarului. Tatăl ei plecase într-o zi de acasă și poate îl mîncaseră lupii. Nu părea să se întîmple nimic în pădure și totuși... Era ger. Copacii neclintiți păreau solemni și tragici ca niște condamnați la moarte...

FLORICA MARIN

Macaragiul

O chema Elvira. Atît își amintește Grigore despre fata care i-a sucit mințile în după-amiaza aceea de sîmbătă...

Da, era într-o sîmbătă după-amiază, pe la orele șase, cînd coborîse el de pe macara ud leoarcă de nădușeală și anchilozat de atîta nemișcare, iar ea, o puștancă cu obraz de cireașă abia pîrguită, se uita lung la Grigore, la mîinile lui murdare de vaselină.

Tot indiferent și rece rămăsese și cînd se dusese să se spele pe mîini și să-și schimbe hainele, neluînd în seamă privirile fetei. Un copil curios, crezuse, și se bucurase oarecum că n-a venit să-l chestioneze ce și cum este cînd ești la înălțime. Da, da, însă după ce și-a pus o țigară între buze și și-a strîns nodul cravatei sub bărbie, dînd să plece, lîngă baracă a observat-o pe aceeași copilă. E adevărat — atunci înțelegea el bine — fata

mai crescuse cu vreo doi, trei ani, nu era totuşi copil. „Copil care face copii", îi venise în minte atunci o vorbă ca un avertisment. Dar Grigore Trifu nu putuse să treacă fără să admire ceea ce ascundeau pantalonii cu embleme peticite şi bluza vaporoasă care acoperea într-o oarecare măsură trupul fetei aceleia tunse băieţeşte şi cu ochii sticlind sub rimel ca două tăuri ascunse sub o salcie pletoasă. Dar el, Grigore, n-avea de unde să ştie că în apa aceea limpede şi fierbinte se poate ascunde o mreajă.

E drept că Grigore era un Rudolph Valentino modern, „îl scăldase maică-sa în lapte dulce", cum se zice la ei în comună, şi la capitolul admiratori de genul feminin sau invidii de genul masculin, era campion. Dar de cele mai multe ori cînd îi ajungeau la urechi „complimente şi propuneri de prietenie sinceră", rămînea neutru şi impasibil. Ca şi atunci, în după-amiaza de ceară topită în care coborîse de pe macara, mai ales că nici nu înţelesese tîlcul prezenţei acelei fete tunse băieţeşte lîngă macara. Fireşte că pricepuse el ceva cînd se îmbrăcase şi părăsise şantierul, iar ea era tot acolo aşteptînd parcă să fie întrebată de vorbă. N-o întrebase şi merşese mai departe, lăsînd în urmă doar cearcăne de fum de tutun. Dar în staţia de autobuz nu mai putuse rezista: zîmbise acelei făpturi care-l urmărise şi se-aşezase alături iscodindu-l cu aceeaşi parşivă voluptate.

Venise autobuzul, venise repede, nu ca de obicei.

În mulţimea care se năpustise pe scări cele două priviri se pierduseră. Ţine minte, dacă nu i s-o fi părut, că a auzit aproape de ureche : Să mă cauţi la căminul de nefamilişti. Întrebi de Elvira...

Bineînţeles că n-avusese astîmpăr toată ziua şi că în zilele următoare bătuse toţi Bucureştii întrebînd de Elvira la căminele de nefamilişti. Multe fete ar fi dorit să poarte numele acela cînd îl vedeau, dar el o căuta doar pe copila tunsă băieţeşte care îi sucise minţile. Zadarnice căutări, dar în nici o după-amiază nu renunţase la drumurile lui.

Urca dimineaţa pe „sondă", căra apartamentele de la parter şi le aşeza unele peste altele, apoi la ora ieşirii din schimb cobora şi pleca iarăşi în oraş căutînd una şi aceeaşi persoană.

Într-o zi, în zori, după ce nu dormise toată noaptea, se urcase iarăşi în cabina de comandă a macaralei şi începuse transportul pereţilor. Nea Tase, muncitorul acela care agăţa de... gîtul „girafei" pereţi prefabricaţi, îl întrebase pe Grigore dacă se simte bine şi tînărul îl bătuse pe umăr zîmbindu-i : „Totul e ochei, n-aveţi grijă, azi o să terminăm cu etajul nouă".

Numai că nu fusese aşa. Către prînz, după ce soarele urcase bine pe cer, Grigore simţise cum îl cuprinde o moleşeală şi o sfîrşeală de la stomac. Cu braţele încordate pe manete se înfiorase năpădindu-l năduşeala, iar peretele agăţat de braţul macaralei, în loc să-şi urmeze drumul normal a început să coboare ameninţîndu-i pe oamenii de jos care întîi îl fluieraseră pe macaragiu, apoi îl înjuraseră pentru joaca aceea nesăbuită şi, văzînd că glluma se îngroaşă, o rupseră la fugă. Peretele se lovise de schelăria de fier-beton abia ridicată şi se spulberase transformîndu-se în moloz. Braţul macaralei se tot învîrtea, iar lui Grigore i se părea că este pe un stadion unde spectatorii din tribună strigă şi fluieră încurajîndu-şi echipa preferată. Apoi nu mai auzise nimic...

O chema Elvira. Atît şi-a amintit Grigore cînd a deschis ochii în salonul de spital şi a îngăimat cîteva cuvinte.

— Mare noroc ai avut cu nea Tase care a avut curajul să urce pînă la tine şi a ştiut cum să oprească rotirea braţului macaralei, că altfel te prăbuşeai, îi spusese un coleg. De ce n-ai spus că ţi-e rău, că doar te-a şi întrebat omul? Mai lasă-le naiba de Juliete. Toată noaptea o pierzi în compania lor şi ziua vii obosit la serviciu. Mai bine te-ai gîndi la însurătoare. Uite, fata lui nea Tase, contabila noastră, nu ţi-ar conveni ?...

— O chema Elvira. Atît mai putuse rosti Grigore şi se cufundase iarăşi într-un somn de plumb rău prevestitor.

NICOLAE ROTARU

Distingem o voce

Flavius Iancu Obeadă

S-a născut la 24 februarie 1969 la Braşov. A debutat în 1986 în **Astra**, la „Concursul literar pentru elevi", iniţiat de revista braşoveană. La festivalul interjudeţean „Poesis" de la Constanţa, ediţia a IV-a, obţine premiul al II-lea. Este elev în clasa a X-a a Liceului de filologie-istorie „Unirea" din Braşov.

Aripile poetului tînăr

Să spun, mai întîi, că Flavius Iancu Obeadă a surprins, atunci cînd s-a dat — cum se zice — pe faţă, pe mulţi (şcolarul, deşi îşi făcea cu aplicaţie datoria, îşi interzice devreme mărturisirile, va paria cu buna îndoială etc.). La început, fireşte, părinţii, pe profesorul lui de limba românească apoi, prozatorul Ovidiu Moceanu, pe alţii încă : nu se ştia adică (sau se bănuia numai ?) că scrie şi că — de ce să n-o spun ? — scrie, iată, bine. Să fi simţit şi el deodată această minunată peripeţie a inimii, cuvintele iubindu-se şi născînd acelea, dintr-o castă împreunare, nouă făptură ? Sau, cum ar fi gîndit şi întrebat marele Nichita Stănescu (căruia Flavius îi seamănă, poate, într-un fel), a fost el din ce în ce mai mirat de natură şi de laşitatea mistică de a privi în absurdul ei ? Aşa ar părea. Căci poetul tînăr zice : „Nu-mi lipseşte decît o literă / pentru a deveni ploaie / Am nevoie de un suris / ca să-mi lipesc spicele de grîu / de scoarţa soarelui înspumată. / Nu-mi lipseşte decît o literă / şi voi fi eu / la fel ca un cuvînt / ce spune zăpezii albastre de mai/ / «Te iubesc»". Altundeva e „speriat de pletele feminine ale literelor", e gata a dispărea „îngîndurat / în braţele unei stele / căzătoare în mare", sau aşteaptă să-i sape cineva „la picioare aripi". Să mai citim şi această „Condiţie de umbră" : „Îmi trec privirile / peste mîinile arse de zăpadă / Mi-e sete dar paşii / mă poartă prin aripi / Mi-e somn dar ţipă în mine / un gard ars... // Pipăi cuvintele călcate de vînt / coridoare şi cîrţiţe mă împing / spre crucea de apă / Ochii îmi cad pe asfalt / ca două bile de fier...".

Iertat să fiu, dar acesta-i adevărul : Iancu Flavius Obeadă a prins singur să-şi „sape la picioare aripi". Să nu şi le piardă, să cuteze !

A. I. BRUMARU

Ţara de grîu

Pentru că te roteşti în jurul meu
iar eu îţi respir privirile
atunci cînd gleznele mi se umplu
de sudoare
şi pîine rostită în sînge,
pentru că eu la rîndul meu
voi fi prin şoaptele tale
trecut şi viitor
Te Numeşti Ţară.

Pentru că boabele de grîu
nu te-au întrebat
n i c i o d a t ă
de ce dospesc în carnea ta
şi de ce se numesc pîine
Te Numeşti Răspuns.

Plopul

Sînt un plop rătăcind
Fără rădăcină
Am mai văzut undeva aceste frunze
În drumul supt de umbre
Cred că mă aleargă cineva
Mi-e vînt şi praf
Copacul acesta ars încă mai sîngeră
Iată aici urmele
Unor rădăcini ca fierul
N-ar fi trebuit să plec...

Cred că mă aleargă cineva
Încă mai ies aburi
Din sîngele înflorit
Un plop învins şi fără rădăcină.

Primăvara

Încep să-mi ţipe oglinzile
cu copaci înfloriţi
a venit primăvara
lacurile interioare îmi cheamă
cu păsări de argint
frunzele.
— cine eşti tu ?
a trecut şi ultimul nor
privesc încă pe fereastra unei
domnişoare blonde
de zăpadă
un copil strigă :
a început să zboare omul de zăpadă !
două vrăbii mi se aşează pe ochi...

Calea lactee

Cobor pe o coamă
Albastră de cal
Cobor pe treptele mării
Dar încă nu-ţi simt
Palmele !

Mi se umplu ochii cu trepte
Pahar cu pahar
Îmi număr inimile pierdute
Te beau
Doar din amintire !

Aşteptarea mea blîndă
Ca o coamă de cal.

Peisaj

Cu picioarele pînă la genunchi
strivite de apă
alunec totuşi
şi parcă o nimfă îmi iese în cale.
Încarnat într-un bulgăre de sare
privesc spre norii înfrunziţi
în curcubeiele nopţii
Alunec
Apa îmi trece prin oase
Sînt ca un filtru
Mai disting luntraşii
cum coboară spre mal.

Ra

Scribul de piatră
scăldat în lacrimi verzi
adulmecă miros de cîmpie.
Respiră piramida în dans de dropii !

Scrisoarea de dragoste
topită în piatră
o cheamă pe cea de dincolo
de grădini,

Scribul de piatră
cu ochii învinşi
adulmecă miros de nisip ars.

Caravana cu parfum de fecioare
se-nghite în apus de cîmpie...

Sfîrşit de zi

Azi m-a înconjurat o umbră
Şi mi-a spus :
— Hai să furăm lacrimi de delfin
— Nu, am spus eu !
Cărămizile sînt mai pure
Decît lacrimile de delfin...

Nu ştia că nu pot privi delfinul în ochi.
A început să mi se răcească marmura
Şi un porumbel a adormit
Pe cartea deschisă, de bronz...
La anticar
Este ora închiderii

Bucolică

Abuream cu mîna întinsă
spre clanţa uşii dinspre dimineaţă
speriat de pletele feminine
ale literelor.
Foaia albă, plină de egrete....
Mîinile îmi miroseau a migdali
îndrăgostiţi de lună.
Din ce în ce mai aproape
primul strigăt de lebădă....
Durerea pătrunde milimetric
prin haina-mi plină de pămînt
Călimara mi-a curs pe obraz.

Se aud bătăile unei pendule
Undeva într-un colţ, greierele...
...secundele
Lumina coasei rece crescută spre soare
Iarba, i a r b a !

Cuneiforme

Se rup rînd pe rînd
A cu a şi F cu f
cordoanele ce ne leagă
de mausoleele de cristal
ale vulturilor.
Fiind aceasta ultima alungare
ne vom spăla cu cuvintele
ascunse sub piele — ruguri atlantice.

Recunoaşteţi
că sînteţi fiii vîntului,
copacii transpiră sub cumpenele
glisante ale spînzurătorilor,
de aceea vulturii
au mausoleele lor de cristal...

Cronica cinematografică

Ecranizarea unei lecturi obligatorii (I) *)

Începutul vrajbei lor... (George Constantin și Ion Caramitru în Întunecare)

Un truism necesar : Alexandru Tatos e unul dintre cei mai autentici regizori de care dispune filmul românesc la ora actuală.

O digresiune nu numai amuzantă ; spunea un scriitor : „din definiția pe care Hegel a dat-o lui Napoleon, „spiritul universal călare pe cal", cinematograful n-a preluat decît partea a doua : călare pe cal !"... N-aș vrea să fiu înțeleasă greșit, dar mă ispitește formula : Tatos e nu numai regizor (de film), dar e și intelectual. Toate filmele lui, oricît de diferite ca factură, trădează un spirit pentru care cultura a devenit natură, trădează febrilitatea unui talent obsedat de gabaritul de idei al unei arte atît de ușor alunecătoare în superficialitate...

Parcurgîndu-i filmografia (șapte lungmetraje în zece ani, fără să mai socotim cele cîteva episoade la serialul t.v. **Un August în flăcări**), remarci că Tatos a făcut întotdeauna dovada unei perfecte stăpîniri a materiei. Fie că a lucrat pe scenarii exploatînd „simplu" ritmurile actualității (**Mere roșii, Rătăcire, Casa dintre cîmpuri**), fie că a lucrat pe scenarii „grele", încărcate de sensuri, de o mare densitate literară (**Duios Anastasia trecea, Fructe de pădure**), Tatos nu s-a lăsat niciodată luat de val și, oricît de îndrăgostit ar fi fost de scenariu, n-a uitat niciodată să-l fixeze cu o privire „acaparatoare", ironică, lucidă, cu reflexe malițioase. Prin grija de „a face cinema", de a nu se repeta, de a încerca, la fiecare nou titlu, **altceva** (în spiritul celebrei vorbe a lui Sartre către Camus : „trebuia să te schimbi, dacă voiai să rămîi același !"), toate filmele lui Tatos sînt „filme de autor" (evident, cel mai de autor și filmul care îi seamănă cel mai mult rămîne **Secvențe**, singurul la care scenariul e scris tot de regizor).

Sub incidența aceleiași legi a căutării obligatorii intră și recenta premieră, **Întunecare**, cu un scenariu de Petre Sălcudeanu, inspirat după romanul cu același titlu de Cezar Petrescu. Așadar, pornind de la un titlu semnificativ al literaturii noastre interbelice și de la o „lectură obligatorie", binecunoscută de orice licean conștiincios — un film menit să îmbogățească importantul capitol al ecranizărilor, care a înglobat deja, mai mult sau mai puțin sistematic și alți „realiști" și alte opere dinainte de 1928, anul de apariție al „Întunecării" (Slavici, Agârbiceanu, Duiliu Zamfirescu, Rebreanu). Chiar fără să-i fi citit declarația din programul de sală, era de așteptat ca pe Tatos să nu-l intereseze o transpunere „la pagină" a romanului, lucru de altfel și imposibil la nivelul unui film de dimensiuni obișnuite, fiind vorba de un roman atît de „stufos", cu ambiții de frescă, înscriindu-se într-o și mai amplă „Cronică românească a veacului XX"... Zeci de personaje, înainte, în timpul și după Războiul de Întregire, portretul unei generații înșelate în așteptări, generația care a luptat pentru România Mare și care avea să trăiască, după război, „vremuri generoase numai în decepții"... Unele condeie cu greutate au apăsat pe calitățile „Întunecării", „un roman de tip englez sau rus (...) despre irosirea iubirii și pulverizarea tinereții", avînd „rezonanța unui clopot de regrete" (Perpessicius), un roman „complex, amestecat, ca însăși viața" (Philippide). Dar, orice ar spune „ceilalți", nu poți să nu-l crezi tot pe Călinescu, cel care îi recunoaște autorului doar „o indiscutabilă răbdare arhitectonică" și care demonstrează, inflexibil, de ce e vorba de un roman „eșuat", „convențional", subminat de un „sentimentalism clocotitor" și de un „debit verbal gîlgîitor", „pura verbalitate sorbind seva epică", „un roman făcut din varietăți, ca o revistă teatrală"... „Vulgului îndeosebi, această platitudine mediană îi place, fiindcă îl eliberează de rigorile marii arte, dîndu-i, totuși, iluzia literaturii înalte"... Reprosul esențial al Criticului : „Nici o transfigurare, nici un sens nu se ridică deasupra nudelor fapte"... Pariul regizorului a fost, se pare, ca, depășind handicapul unei certe neafinități, să descopere, totuși, în operă, un sens înalt (sau unul etern omenesc), de interes contemporan, și să-l exprime într-un limbaj cît mai specific cinematografic.

Am putea face aici o paranteză pe tema ironia sorții : iată că de numele lui Cezar Petrescu, un maestru al „accesibilității", a cărui operă e atinsă de desuetudine tocmai la nivelul stilisticii discursului — se leagă două filme autohtone dintre cele mai preocupate de „limbaj" și de „drumurile „nebătătorite" : **Glissando și Întunecare**. Se poate spune că relațiile lui Cezar Petrescu cu cinematografia sînt hărăzite norocului, lucru vizibil încă din '52, cînd autorul semna (e drept, în colaborare) un foarte corespunzător scenariu al momentului, **Nepoții gornistului**, recompensat, neîntîrziat, cu Premiul de Stat. Dar să închidem paranteza și să revenim la Tatos, care, ocolind orice înseamnă „sentimentalism" și „melodramatic" în „Întunecare", propune o lectură a romanului în cheie existențialistă, descifrînd în el „contingența existenței umane", dezechilibrul, lipsa de perspectivă, incertitudinea, singurătatea, alienarea, disperarea, neantul... Misiunea scenaristului n-a fost deloc ușoară, cu atît mai mult cu cît, cum scria Vianu : „mulțimea detaliilor, forfota omenească în care apar tot alte și alte figuri, dau un caracter oarecum nelimitat construcției lui Cezar Petrescu", și cu atît mai mult cu cît, în roman, „metoda e foarte rar descripția și aducerea în scenă (același Călinescu). În genere eroii vorbesc despre evenimente și aceste referințe și opinii constituie corpul însuși al scrierii"... Din „dialogurile nesfîrșite", din mulțimea de personaje și de trasee, scenariul a selectat (recombinînd, remodelînd) pe cele care intrau în rezonanță cu gîndul regizoral și cu sensul căutat : drama unei omeniri care n-a învățat nimic dintr-un măcel și care se îndreaptă, inevitabil, spre altul. Petre Sălcudeanu, ca scenarist experimentat și ca prozator ardelean ce este, evită devălmășia ideilor și construiește scenariul metodic, coerent, funcțional, concentrîndu-l în jurul (de fapt în interiorul) unui personaj-pivot (Radu Comșa), exponent al „omului nefericit", „fără reazem interior într-o societate în lichidare, care se autodevoră" (după o formulă a lui Cezar Petrescu). Citești, în acest sens, în roman : „Guvernul României noi întrecuse tot ce văzuse vreodată România veche"; sau, despre Radu Comșa, eroul întors de pe front stigmatizat „fizic și moral" : „niciodată nu-și imaginase (...) că într-o primăvară a păcii și a României Mari va tînji după primăverile lor de „acolo", din tranșee și bordeie, unde n-a fost niciodată așa de singur"... Între „investigația orizontală în realitățile și procesele sociale" și „investigația verticală, în realitățile și procesele psihologice ale individului" (ceea ce mărturisea Cezar Petrescu a fi urmărit să realizeze), filmul o exploatează îndeosebi pe cea din urmă, pentru că, se știe, „drama existențială a lumii e mai percutantă cînd este întruchipată într-o biografie". Și, subliniază scenariul, „orice viață omenească e devorată de un rău ascuns în această lume putredă și strîmb alcătuită", în această lume în care eroii au devenit „obiecte scoase din uz", în această lume, care s-a ticălosit („Lumea s-a ticălosit !", zice un personaj, un învins, la începutul filmului, „S-a ticălosit lumea !", repetă cu disperare alt personaj, alt învins, la sfîrșit), în această lume pe care n-a curățat-o de păcate nici „urgia Acopalipsei" care s-a abătut asupra ei...

Din punct de vedere al efortului de invenție vizuală, al compoziției cinematografice și al tehnicii, **Întunecare** e cel mai ambițios film al lui Tatos de pînă acum. Dar, și în cinema, ca și în literatură, stilul nu e o problemă de tehnică, ci de viziune. Rămîne ca, în numărul viitor, să trecem la cestiune.

EUGENIA VODĂ

*) **Întunecare**. O producție a Casei de filme Trei. Regia Alexandru Tatos.

Cronica plastică

Nu-s magnifici, dar sînt șapte*)

Nu cred că vara spiritul e în vacanță după cum nu cred într-o vacanță a spiritului : el se află întotdeauna într-o stare de lucru, de tensiune, de inconfort tot căutîndu-și temeiul, cadrul, clipa și actorul.

Colindăm, așadar, prin șapte expoziții și sîntem obligați să sărim dintr-o stare într-alta, de la calm la enervare, de la surpriză la comoditatea lucrurilor știute, de la văzutul răsvăzut la noul văzut mai rar.

Pe **Ion Drăgan** l-am văzut pare-mi-se acum un an, tot la „Galatheea", dar sigur în aceiași atitudine față de peisaj : minuțioasă, miniaturală, tempera(tă), fasonată, lustruită ca o cameră bine dereticată în așteptarea musafirilor, adică fără lucruri inutile dovedind o excesivă grijă față de ordinea exterioară care mă face să născocesc povești fantastice : cum că ar apărea în aceste peisaje un om de exemplu, sau o pisică colosală sau ar bate vîntul ori, pur și simplu, s-ar lăsa ceața și să mă întreb cum ar reacționa Ion Drăgan dacă privirea n-ar mai sta „pe-afară", și, intrînd în casă, ar da de-o masă, de-un vas cu flori, de-un ochi dojenitor, de o mihnire grea ? Va merge pe instinct sau va miza pe siguranța bine regizată ?

Angela Popa-Brădean („G.A.M.B.") a fost pînă nu demult o artistă ușor umbrită de stilul soțului ei, pictorul Traian Brădean, personalitate conturată, categoric și pe drept cuvînt interesantă. Riscul de a rămîne în umbra (uneori în urma) talentului unui tovarăș de drum ori de idei, nu e de ieri de azi, și, deobicei, femeile cad victime, nu invers. Angela Popa-Brădean dovedește acum cine e ea, oferindu-ne naturi moarte și peisaje străbătute de o autentică vibrație, necontrafăcută a unei sensibilități elocvente exprimate plastic. Vînatul cu păsări, mai ales, are atmosferă iar portretele o viață interioară ce cheamă și captivează.

Specifice ei sînt linia tranșantă, compoziția solidă, expresia aspră, bărbătească, cromatica caldă, dar strunită. Este de admirat felul drastic în care artista obligă modelele să asculte de legile compoziției epurate de fleacuri ori dulcegării periculoase și ale unui desen viguros. În această expoziție Angela Popa-Brădean nu mai este umbrită nici de amintirea tatălui ei, pictorul ieșean Nicolae Popa, de nici o influență respectuos acceptată — meșterul Ciucurencu și se afirmă cu independență și autentică vigoare autonomă.

Modest în mijloacele de exprimare, sculptorul **Octav Iliescu** ne propune în retrospectiva de la „Căminul artei" o suită de busturi și desene. Autorul propune, noi alegem (altceva). Lucrările sînt extrem de inegale, evoluînd de la simpla corectitudine la maxima platitudine cu un singur accident de inspirație — „Bacovia". Trecem peste convenționalismul de zaharicà al ilustrațiilor de carte și remarcăm desenul fără gafe care are meritul de a ne propune chipuri stenice de copii și tinere fete.

Catalogul expoziției, reproducînd de 5 ori imaginea aceluiași „Bacovia" din unghiuri diferite, dovedește că în sculptură singura lucrare creată într-o zi fastă este poetul „Plumbului" văzut, nu înfrînt de boală ori îndurerat, ci asemeni portretului din epoca elenistică a lui Homer primind inspirația zeilor.

Andrei Chintilă face figură de „tînăr-furios" în expoziția de la „Atelier '35". Temele sînt de inspirație expresionistă, atmosfera e clocotitoare, fierbinte ca la expresioniștii germani ai deceniilor 2—3, culorile sînt tari, contrastele violente, tușele tașisto-gestualiste. Acel adagio „vrem ca senzațiile noastre să urle pe pînză" care exprima la un moment dat poetica expresionistă cu întreg cortegiul ei de negări, contestări, răsturnări, reînvie în pînzele lui Chintilă. Sînt cîteva pericole care îl amenință pe acest tînăr pictor : 1) mergînd pe linia lui Otto Dix, să ajungă un portretist cu forță dramatică dar și 2) posesor al unei culturi vizuale să devină robul unor modele — Van Dongen, Munch, Ensor. Noroc că sub masca tragică există o excelentă „mînă bună" dublată de o vocație pentru compozițiile în mari dimensiuni, căci respirație amplă și forță are, are și ușurința de a se mișca pe spațiile ample. Pătimaș cum e, îi mai rămîne să descopere nu numai dureri ci și contraponderea lor fericită și să „țipe" bucurii ori tîhne cu aceiași paradoxală violență. Atunci va fi de-a dreptul original. De aceea, cred, cred în acest tînăr artist care a pornit de-a dreptul spre pictură, nu pe ocolite.

Retrospectiva lui **Șerban Zainea**, artist care va împlini curînd opt decenii de viață, aduce în Dallesul care a văzut multe, un element surpriză : banii, adică chiar hîrtiile cu desen gravat căci Zainea este autorul inciziilor în metal (tehnica taille douce) executate în calitate de gravor la monetăria statului, specializat la Viena într-un meșteșug care impune surdina pe inspirație și exercitarea unei virtuozități cu care Șerban Zainea, a fost dăruit din plin. Autor al unor zeci și zeci de timbre (frumoasă - în special seria „Scriitorilor"), desenate în pastel, Zainea iese din umbră și își dezvăluie identitatea : cunoscut publicului pentru pictura sa confortabilă și stenică, el este azi, în Dalles, prezent cu întreaga sa activitate de-o viață.

Șerban Rusu Arbore („Căminul artei") cheamă, cu aerul său mai „de demult", în memoria noastră vizuală pe Dărăscu sau Pătrașcu. Pictor cu nerv, cu resurse de fantezie și disponibilități în fața subiectului care îl feresc de monotonie. El practică o grafică spontană, de notație proaspătă, cu laviuri vibratile și o pictură de observație atentă. Accentele personale, puse apăsat, ori linia contorsionată brusc, după placul inimii, fac din Șerban Rusu Arbore un artist ce poate fi admirat în voie.

Damian Petrescu („Simeza"), desenator cu mister și perspectivă complicată, cu taină și idee de dezlegat prin contemplație renunță la „creionul" său tăios ori mingiios, în favoarea culorii. **„Spații egeene" II** încorsetează figurativul pînă la limita spre abstract cu vagi rapeluri la realitate. Nu sînt pur și simplu marine ci niște spații marcate de moștenirea și amintirea antichității greco-romane ca niște tipare de gîndire croite more geometrico. Canonizarea lumii meditareene în pictură ne face să acceptăm imaginea acestui geometru în pictură dar să regretăm pictorul de nuanță care e în desen Damian Petrescu, care ne îndeamnă : „Liniște", „Priviți", „Numărați în gînd pînă la infinit" fără să-și dea seama că, odată cu această formulă a pășit deja în teritoriul poeziei inefabilului și, ca Marsyas, să devină un maestru al suspinului desenat fiindcă el este un Marsyas în desen care l-a întrecut pe Apollo în postura sa de peintre de dimanche.

SIMONA VĂRZARU

*) Expoziții personale de artă plastică : **Ion Drăgan** — Galatheea, **Angela Popa-Brădean** — G.A.M.B., **Octav Iliescu** — Căminul artei, **Andrei Chintilă** — Atelier '35, **Șerban Zainea** — Dalles, **Șerban Rusu Arbore** — Căminul artei, **Damian Petrescu** — Simeza, mai-iunie 1986.

Dimineața artelor

Recolta de vise

Ca un înțelept tăcut și răbdător, ca un filozof-în-timpul-liber, pare că stă Gavril Moldovan pe o margine imaginară, pe un parapet închipuit ; privește în dreapta și stînga, gîndește și trage concluzii, pe care le toarnă mai apoi ca pe-o miraculoasă licoare în șipurile versurilor. Iată un tînăr poet pe lîngă care au trecut limuzinele grăbite ale colegilor de generație, mereu tînăr poet, ca-și-debutat, jumătate-debutat, sau cam așa ceva, cu legitimație echinoxistă mai demult azi gazetărind de zor la ziarul din Bistrița.

Iată-l în antologia **„Alpha '85"** a generoasei **Edituri Dacia**. Ca un înțelept de cele văzute și simțite și trăite poetul observă fel de fel de lucruri miraculoase : „Cine întinde mîna spre mare / i se lungește / asemenea umbrelor seara" ori „geamgiu / avînd în subordine lumina / căutînd mantaua iernii trecute", căci nimic nu e obișnuit în lumea văzută de el, proiecția peste schița unei realități comune a unor închipuiri fantaste .

Sînt de fapt două registre între care oscilează poetul. Unul e acela al abundenței metaforei, un registru al fragilității, al luminii blînde care inundă totul : „miriștea pe cîmp adolescentă / vietuirea ei temătoare / după plecarea holdelor" ceea ce e frumos și nespus de gingaș spus.

Cînd această suavitate e pusă în slujba unei teme grave (de pildă antirăzboinică) efectul poate fi cu totul emoționant : „soldatul înaintează pe cîmp / printre florile roșii / la mari distanțe de el / în hale negre murdare / se fabrică glontul pentru trupul lui / sînt departe unul de altul / și totuși / se vor întîlni piept în piept / pe cîmpul de luptă / iscodindu-se reciproc / prin tufișuri verzi".

Celălalt registru este al distanțării progresive de simburele emoțional al temei, prin excelență livrescă. („Keops", „Seherazada", „Omul de pe rug", „Spinozza", „Socrate".)

Dar este, dincolo de aparențe, o stare de tensiune în plasma versurilor lui **Gavril Moldovan** („rozînd ca un iepure din grămada de morcovi a disperării"), o exasperare în fața comunului acaparator, a unei aparente încetineli „cu care trăiești" deci a traiului tern (vezi „Fapte din trecutul odăii", un amplu poem publicat în „Tribuna"), a sufletului agresat, „întins pe frînghii".

Poeziile din „Alpha '85", în general ceea ce scrie Gavril Moldovan dovedesc simplu că mizînd pe răbdare și acumulare poetul n-a greșit și că „recolta de vise" — ca să-i folosesc un vers dintr-o frumoasă poemă publicată în revista „Steaua" — este promisiune convingătoare pentru ce va să fie.

CLEOPATRA LORINȚIU

Atelier

Ion Musceleanu

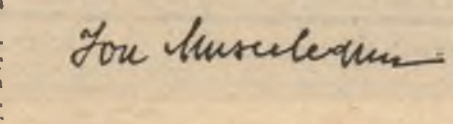

După-amiază de vară ca un fruct răscopt. Lumină roșietică, focoasă. Vegetație în putere. Portocaliu și verde. Ca în tablourile lui Ion Musceleanu.

De după ochelari, de după ramele celor 83 de ani, ochii par mai mici, dar sprinteni precum ogarii. Auzul rămîne în urmă, ca într-un vestit poem al lui Rilke. Rostesc rar : Ați rămas fidel subiectelor picturii dumneavoastră : flori și fructe, tinere fete, peisaje îndeosebi din marginea Bucureștiului... „Acestea îmi sînt mai la îndemînă. Frumosul e peste tot. Numai că unele lucruri au mai multe elemente artistice. Dar subiectele n-au importanță pentru mine ; ci ceea ce dai în pictură, ceea ce iese de sub penel. Subiectele sînt numai niște pretexte. De ce ne emoționează lucrările copiilor ? Ori cele din preistorie ? Pictura se face și cu instinctul. Subconștientul e forța creației artistice". Vorbim despre dominantele de culoare din tablourile sale. „În peisaje e normal să predomine verdele...". Dar există pe lume și toamne galbene și ierni alburii, protestez eu. „Îmi plac toate culorile. Dar nu ele contează, la urma urmelor, ci raportul lor face frumusețea unui tablou". Sînteți un impresionist... „Etichete ! Fiecare face ce simte ; în felul lui. Toate genurile au însușiri bune ori mai puțin bune. Fenomenul creației e foarte divers. Nu există formule universale, există însă artiști mari !" Cel mai mare succes al dumneavoastră ? Rîde. „Eram elev ; am bătut pe unul... Era mai mare ca mine, mai solid ; îmi făcea mizerii. Nu știa că fac box. L-am bătut măr !". Și profesional ? „Cînd văd că tablourile mele plac. Vine la mine cîte un om, obosit după orele de serviciu și îmi spune : «Tablourile dumneavoastră mă relaxează»... Atunci simt eu că mă bucur. Și mă împac cu existența. Dar după succes n-am fugit niciodată..." Cum, cînd pictați? Își apleacă preocupat capul; pe frunte, sudoarea de vară rece ca roua ; cercetează cu degetele dreptei o rană pe inelarul stîng ; o mîngîie, o oblojește. „Cam toată ziua. Munca e ca un medic. N-am chef de nimic, mă apuc să pictez și îmi mai vin în fire". Care ar fi locul lui Ion Musceleanu în pictura românească ? „Nu știu. Mă interesează lucrul în sine, — altfel aș muri de plictiseală — nu ceea ce spune unul ori altul despre mine". Se uită spre geamurile mari, deschise larg, de parcă de acolo ar aștepta pe cineva. Scaune și fotolii de mai multe stiluri, în uniforma aceleiași tapiserii. O bibliotecă-vitrină, străveche și rară, cu intarsii de marmoră gălbuie, roșietică și cenușie arată cotoare de albume de artă. Canapeaua are pe ea o scoarță românească pe fond albastru ; paravanul ține pe umerii strînși un covor oltenesc. Pe pervazul lung, pahare și borcane cu creioane și pensule. În mijlocul atelierului, două plante mari, viguroase, din neamul palmierilor. „Sînt ultrasensibile. S-a constatat că dacă acel care le ține, le îngrijește, are un necaz, ele se ofilesc". Cîteva tablouri, proptite de perete : o fată se face că citește ; un nud visează cu ochii deschiși ; un buchet de flori roșii este păzit de frunze dure, bărbătești ; un peisaj are prospețimea grădinii după o ploaie de vară. Tonuri de verde duse pînă la albastru, tonuri de roșu înrudite, prin portocaliu, cu galbenul solar. Culori ale vieții ; culori trăitoare. Mi-a rămas în minte tot restul zilei un răspuns al pictorului Ion Musceleanu : „cel mai frumos lucru din viață e dragostea".

CAROLINA ILICA

Artiști români în evocări contemporane

Amza Pellea (XXVIII)

Amza Pellea și Ilarion Ciobanu ne apar ca două moduri diferite de a se manifesta ale unuia și aceluiași talent de sorginte populară, hărăzit a comunica în chip sincer și total cu marea masă a spectatorilor. Întîmplarea, dar poate nu e vorba de nici o întîmplare aici, a făcut ca debutul celor doi, pe marele ecran să se producă în același film : SETEA, o frescă a transformărilor înnoitoare din lumea satului românesc din perioada reformei agrare de după războiul al doilea. Amza Pellea mai făcuse pînă la acea dată trei filme **de institut**, în regia lui Mircea Drăgan (care semnează și **Setea**) și a lui Constantin Neag, autor a ultimelor două titluri : **În vreme de război** (1954), **Blanca** (1955) și **Cordovanii** (1956). După Stavrache, tatăl Blancăi și Lae Cordovan, Amza Pellea interpretează, într-un rol de debut, personajul țăranului Adam Adam. În același film, **Setea**, ecranizarea romanului omonim al lui Titus Popovici, Ilarion Ciobanu debută în rolul unui personaj de prim-plan : Mitru Mot. Cei doi actori aveau să se mai întîlnească și în alte creații cinematografice de referință pentru istoria filmului românesc.

„A DEBUTAT ȘI S-A AFIRMAT CA UN MARE PROFESIONIST ÎN ARTA ACTORULUI DE FILM".

— O convorbire cu ILARION CIOBANU —

— Stimate Ilarion Ciobanu, sînteți printre cei care au văzut de aproape debutul în film al lui Amza Pellea. Care moment v-a rămas din amintirea acelor ani ?

— Eram fără experiență atunci... La Amza mi-a plăcut momentul semnăturii depuse pe actul de improprietărire. Trăia emoția reală a țăranului Adam Adam ca pe împlinirea unui vis care nu mai venea și care acum în sfîrșit se producea. De atunci noi am devenit prieteni și chiar buni prieteni. Ne-am găsit afinități în multe domenii ale vieții.

— Ați putea numi calitatea esențială a stilului de a interpreta al actorului, vreau să spun acea trăsătură particularizatoare a felului său de a crea un personaj, trăsătură pe care să o putem găsi și mai tîrziu ca definitorie ?

— Interiorizarea. Era un tip de manifestare **dinăuntru**. Nu avea datele unui actor de teatru, avea gesturi largi și un simț al său de actor de cinema.

— Ați jucat împreună și în alte filme. Erați Gerula, dacul dirz din COLUMNA, adică erați un om foarte apropiat lui Decebal (Amza Pellea), personaj interpretat de actor și în DACII, filmul de debut al lui Sergiu Nicolaescu. Cum a evoluat Amza Pellea în acest film, unde devenise cap de afiș ?

— În Decebal era convingător, masiv. Simțeai că a realizat o viziune a lui și că ține să demonstreze cum trebuie să arate acest personaj. După cum știți, în **Columna**, regizat de Mircea Drăgan, Decebal nu mai era personajul care să capteze întreaga atenție a spectatorilor : dispărea în prima parte a povestirii. Cînd a fost întrebat dacă vrea să joace și în **Columna** același personaj, de mai mică întindere aici, a spus : „Da, cu multă plăcere." Alt actor ar fi zis : „Eu mi-am făcut rolul." Mai mult, finalul din **Columna**, cînd se marchează sinuciderea lui Decebal, e o secvență poate dintre cele mai valoroase din cinematografia noastră.

— Aș dori să-mi spuneți cum v-a apărut omul Amza Pellea în acei ani de început ai strălucitei sale cariere de actor de film.

— Un om minunat. De caracter. Vesel. Oamenii veseli nu pot fi decît „de sus și pînă jos". La un fel. Tip de cuvînt. Modest. Am colegi care după două-trei roluri au ajuns la suficiență. Paleta lui de actor de film a fost destul de largă : de la filmul istoric la umorul lui Nea Mărin. Legat de acest personaj multi spun că a greșit că s-a apucat să-l facă. Eroare. Ar trebui să-i condamnăm pe Eminescu și Alecsandri că au cules și prelucrat poezii populare.

— Cum vă explicați popularitatea lui ? Un adevărat fenomen !

— Nu cred că e un fenomen. Talentul său de actor de film l-a dus către acel rol care să-l exprime cel mai bine. În întîlnirile mele cu spectatorii am discutat cu oameni de diverse profesii, medici, profesori, studenți. Toți îl așteptau pe Nea Mărin cu aceeași nerăbdare. Nu toate aparițiile personajului au fost egale ca valoare, dar Nea Mărin era un resonneur al spiritului popular. De aceea era atît de așteptat și de îndrăgit de oameni.

IOAN LAZĂR

Fără machiaj

Cînd s-o-mpărțît norocu'

Iar se închină în sufletul meu frumoasa streașină ardelenească... Prin orașul azi impersonal și gol, șters în trecere de fusta mustind de apă a unui vînt oarecare vine plutitor un fuior de amiros de fîn abia cosit, întors proaspăt cu furca la îmbunat de ziuă... Amiros dintre acelea care intră în perna de sub căpșorul preafericit nou-născutului și acesta își oprește plînsul ca sub sărutul fetei de împărat, cea frumoasă și cuminte.

De unde, de neunde, dintr-o veche frică de fulgerele care au cotropit noaptea trecută îmi vine să mă ghemuiesc cu genunchii la gură, pe o prispă țărănească. Și, pe cînd mării-mărioarele cerului se primenesc și se gătesc pentru dănțuit (vinarea de vînt a norilor arată că ploaia a trecut deja de Gara de Nord și vine) îmi murmur încetinel, cu socoteală, singurul cîntec din lume la auzirea căruia nici măcar să tresar nu mai am putere, într-atît este de copleșitor. La auzirea lui mă simt ca un cal bătrîn care acceptă cu înțelepciune zăbala trudei zilnice... Care nu mai sfîșie frîul cu dinții, care nu mai răstoarnă butucul porții cu copita, nu mai smulge belciugul lanțului din zid...

„Cînd s-o-mpărțît norocu'..."

Cel care a potrivit primele cuvinte ale acestui cîntec mi se pare vrednic să fie cinstit ca un Homer-țăran, care a renunțat la darul privirii pentru că i-a înțeles zădărnicia.

„Cînd s-o-mpărțît norocu'
măi, dorule,
fost-am eu dus la lucru..."

Un destin tragic este invocat astfel, cu o gravă ironie, vecină cu proverbiala răbdare a românului. Potrivirea greșită a stelelor, nedreptatea sorții, trădarea Fortunei — cum ar spune mai pricepuții decît noi, tălmăcirea greșită a semnelor de către ursitoare ar trebui să dea naștere unui urlet de fiară rănită, unui protest sălbatic, unui blestem înfricoșat. Dar frumusețea tulburătoare a sufletului cîntărețului stă tocmai în calmul surprinzător, în nobila maliție cu care este calificată nesansa fundamentală. Nu e vorba de vreo resemnare fatalistă. Fatalismul sărăcește imaginația și nu face casă bună cu ironia. „Tumnai era să am noroc cu caru', numa' că s-o potrivit de eram la sapă, sus pe deal, drept pentru care nu am putut fi găsit la domicil..." pare să rîdă, hîtru și senin țăranul-poet-cîntăreț, stăpîn subtil al propriului „năcaz".

„Unora le-o dat cu caru',
numa' mie cu păharul,
nici acela n-o fo' plin,
jumătate-o fo' venin..."

Cît de departe de jelanie este suita de clinuri ale temei muzicale și cît de departe de disperare este observația de sorginte contemplativă care apare apoi :

„Nalt îi ceriul și senin,
Pe-a mea parte norii vin..."

Aceasta este o conversație calmă cu destinul căruia i se aduce aminte că este și el capabil de erori...

ADRIAN PINTEA

P.S. Blîndețea și înțelepciunea acestui trist cîntec ardelenesc sunt cele ale uriașului care-și odihnește pumnii colosali în iarba înrourată și fragilă a unei livezi, avînd de grijă să nu strice.

În pagină

„Domnii corectori..."

Încîntătoare personalitatea unui linotipist care, meloman probabil, culege „concert" în loc de „concret", iar după afona corectură, incitîndu-ne să „Dăm cu sic / Din Isartik !", reculege „concept". Numai că „Domnii corectori stau de obicei în niște cotloane incredibil de mici și întunecate, au pe nas ochelari nichelați și cultivă din pasiune purismul lingvistic; pe lîngă aceasta, caută în șpalturile greu lizibile greșeli de tipar și, în majoritate, le și găsesc."

Citatul e dintr-un eseu de *Karel Čapek*, „Cum se face un ziar", din volumul cu titlul atît de sugestiv pentru viața acestor „domni", *În captivitatea cuvintelor*. Nu ajungeam la el dacă, răsfoind pe îndelete *Alain*, nu mi-ar fi sărit în ochi niște subliniori făcute cîndva la „Fericirea de a citi". „...trebuie să ai mereu cartea la îndemînă. Mai bine aș zice la mînă ; căci dacă-i la doi metri, uit s-o citesc sau s-o recitesc." *În captivitatea cuvintelor* zăceau, la 68—69 cm (măsurați cu un metru de croitorie) de mîna dreaptă, din 1982!!. „Domnii corectori...".

„Dar ce-nseamnă a citi ? Înseamnă a urmări niște semne, nu fără a-ți arunca mai întîi privirea asupra masei de rezervă, adică asupra întregii pagini. Nu fac numai eu așa." *Alain* scrie un curs prescurtat în ajutorul „Domnilor corectori" ? Nicidecum ! E vorba, aici, limpede, de *fericirea de a citi* : „Am surprins cititori care, ca și mine, se uită prin crăpătură la pagina următoare și la cît de gros este ceea ce mai rămîne, întocmai cum se uită înfometatul la plăcintă." Altă plăcintă de pește oceanic !!

„Domnii corectori", urmînd sfatul lui *Alain* („...a reciti e încă mai bine decît a citi.") sînt un soi de „ucigași plătiți" mînuind cu o repeziciune stupefiantă „pixtolul".

Zice blîndul *Alain* : „Între a citi și a visa, care-i deosebirea" ? Nu-și închipuie cîtă dreptate are ! „Domnii corectori" nu visează femei goale, cu sînii în aldine, șolduri cursive și tentații drepte, ci L I T E R E !!!, rînduri, coloane, pagini, chenare, revizia întîia, a doua, a treia, titluri, puncte, virgule, rtghwsvcopldsazbior !!!! „Domnii corectori" iau tranchilizante.

Lupta cu greșelile de tipar e nesfîrșită și delicioasă. Convingi o *curbă* să devină curcă și, iată !, cuvîntul, amețit de degetele unei linotipiste ravisante, se culcă, pur și simplu, cu corp 6, la mijloc de-articol des !

O, cîte nu ar mai fi de povestit ! Cu timpul, „greșelile" scoase din revistă se adună în suflet. „Domnii corectori" capătă un insuportabil sentiment de culpabilitate și-s veșnic îndrăgostiți de întreg personalul feminin al tipografiei !

EMIL BRUMARU

Cu ochiul liber

Azi — fotbal pe pîine

Nu te înțeleg în tristețea ta. De ce tocmai acum cînd soarele arde de te frige, cînd doctorul Socrates ratează un gol psihologic cu francezii, precedat de alt „psihologist" Zico și cînd Maradona, scrie și la gazetă, a marcat două goluri superbe englezilor (Draga mea, de ce să ții cu ei ; englezii sînt aceia care ne-au lăsat pe noi acasă și pe Lucescu în bibliotecă cu Apollinaire și Lautreamont și i-au luat cu ei pe Irlanda de Nord că erau vecini de aceeași insulă). Adică să fii oare tristă cînd vezi că federația noastră e blîndă cu Gălușcă de la Suceava și intransigentă cu Victoria Țăndărei ? Și tu te superi tocmai acum cînd eu am început să țin și cu C.I.L. Sighet unde antrenor este Mihai Culda, prietenul meu și al lui George Mihăiță. De ce plîngi tocmai acum cînd a picat Poli Tim în B spre bucuria mea de om care nu uită că Sabou (iertați-mi expresia dar așa-l cheamă) de la ei i-a rupt piciorul lui Pușcaș de la noi. Cum care noi ! ? Rapidulețul — echipa de locul opt. De fapt primele patru nu contează că la puncte n-au avut același ordin de mărime cu noi, așa că practic sîntem în primii patru, poate prindem și o cupă. De tristă ce ești n-ai jucat hora mare în Giulești la piciorul podului, hora lor — hora rapidiștilor. Ei, și-acum de ce lași buza de jos mai jos, cînd iată, Urzica, varianta glumeață a Caietelor critice, îi publică acum pe Udrea și Cacoveanu în compensație, după ce i-a executat la o masă rotundă, dar cîte penalty-uri n-am văzut noi, iubito, acordate în compensație, ce să ne mai mirăm, că în fond nu noi am inventat și parafat legea compensației. Da, uneori trebuie să fii sobru mai ales cînd citești despre atmosfera de la Buzău în meciul cu Victoria, cît de elocvent este trimisul ziarului de specialitate cînd spune că acolo „tribunele clocoteau de nervi și căldură", iar cînd s-a aflat rezultatul de la Timișoara, ce se mai pupau ei acolo : cei de la Buzău cu buzoienii și buzoiencele, cei de la Victoria cu bucureștenii care-i însoțeau, cu Lala și Tîrchineci, arbitrul... cu cine s-o fi pupat și cînd nu ni se spune. În calda relatare, dar el nu trebuie să aibă sentimente, ci să fie zid, stană, beton, Bambridge, Al Sharif, Picon-Ackong. Apropo, ce-oi fi găsit tu la Maradona nu știu, cînd avem și noi marcatorii, goleadorii noștri și-ți sugerez numai cîțiva : Scîrlete de la Vîlcea, Giugiumieă (Sibiu), Dulău de la Mediaș, Titirișcă de la Brăila și Argăseală și Belea și Dulap, dar Vaidatigan și Moșoman te deranjează cumva, iubito ? Hai să ne oprim că am început să mîncăm fotbal pe pîine învelită în Sportul (și în suplimentul său), să ne neglijăm reciproc și tu să fii tristă și fotbalistă. Te sărut ca după Victoria — Gloria. Cu tandrețe maximă !

GEORGE STANCA

cetind istoria românilor

VOCAȚIA PĂCII

Buletinul
Comitetului de acțiune împotriva războiului
Acțiunea noastră
APEL

Facsimil de pe unul din numerele „Buletinului Comitetului de acțiune împotriva războiului"

4. La 28 august 1932 și-a deschis lucrările, la Amsterdam, în sala Palatului Industriei Automobilelor, Congresul internațional antirăzboinic. Participau 3 000 de muncitori, țărani și intelectuali — ce reprezentau peste 30 milioane de oameni din întreaga lume. Luînd cuvîntul, în numele delegației române, profesorul Petre Constantinescu-Iași a prezentat în fața congresului o dare de seamă asupra desfășurării mișcării antirăzboinice în România, încheind cu un legămînt: „Masele muncitorești din România nu vor tolera un război, ci prin organizare și acțiune neșovăitoare vor lupta pentru împiedicarea războiului imperialist".

De fapt, delegatul român aducea Congresului internațional antirăzboinic, salutul Comitetului național antirăzboinic, Ajutorului muncitoresc român și Grupului român din I.T.E. (Internaționala Învățămîntului). De asemenea, erau prezente la congres: sindicatele muncitorești revoluționare, emigrația română, studențimea română; fiecare cu cîte un delegat.

În numărul trei al „Buletinului Comitetului de acțiune împotriva războiului" din 18 septembrie 1932 sînt amplu comentate lucrările Congresului internațional antirăzboinic de la Amsterdam, făcîndu-se aprecieri pertinente privind semnificația deosebită a acestei manifestări umanitare universale. Între altele, în „Buletin" se releva importanța vitală pentru momentul istoric dat a acelei „înălțătoare manifestări, plină de entuziasm și spirit de luptă împotriva războiului, a celor ce reprezentau în congres milioane de muncitori, țărani și intelectuali din întreaga lume". Concluzionînd asupra semnificației forului internațional, în articolul de fond al „Buletinului" din 18 septembrie 1932 se arăta: „Congresul de la Amsterdam marchează un pas hotărîtor în lupta dusă împotriva pericolului războiului imperialist, demonstrînd deplina solidaritate a maselor exploatate în fața criminalelor planuri ale imperialismului".

În aceeași zi, 28 august 1932, are loc o mare întrunire — în sala „Rex" din București — convocată de Comitetul național antirăzboinic. Cei care au luat cuvîntul, reprezentau: sindicatul muncitoresc „Cioșanul", sindicatul lucrătorilor din transportul auto „Deșteptarea", sindicatele muncitorești unitare, Ajutorul muncitoresc român, Comitetul femeilor muncitoare, Blocul Muncitoresc-Țărănesc, Partidul Socialist Independent. Avocatul democrat Radu Olteanu „își exprimă încrederea în seriozitatea campaniei începute sub asemenea făgăduitoare auspicii și care va aduce toate conștiințele cinstite alături de Comitetul de acțiune împotriva războiului". Profesorul Ilie Cristea (Brașov) explică în mod succint cele ce l-au determinat să lanseze cunoscutul Apel antirăzboinic: „Măcinate de contradicțiile din sînul lor, întîi, dintre ele însele, apoi, și în sfîrșit de uriașa contradicție dintre lumea capitalistă și lumea socialistă, forțele imperialiste provoacă dezbinări, pregătesc războaie. O dovedește și creșterea înspăimîntătoare a înarmărilor care înghit cea mai mare parte a bugetelor statelor. La această răspîntie a istoriei, pasivitatea este o crimă. Este de datoria întregii lumi de a nu mai repeta ororile primului război mondial. Oamenii muncii de pretutindeni să se opună războiului imperialist, folosind toate mijloacele politice și de propagandă".

În încheierea întrunirii a fost adoptată următoarea Moțiune: „Muncitorii și intelectualii din București constată că a crescut într-un chip îngrijorător pericolul unui război mondial imperialist.

Față de această situație întrunirea este convinsă că numai lupta hotărîtă a maselor, fără deosebire de partid sau de credință politică, poate salva omenirea de la dezastrul războiului.

Întrunirea adresează o chemare tuturor care azi stau de o parte, îndemnînd la organizare și luptă împotriva războiului.

Întrunirea trimite salutul călduros milioanelor de muncitori, țărani și intelectuali reprezentați la Congresul mondial antirăzboinic și-i asigură de solidaritatea ei în lupta pentru salvarea omenirei de la o nouă catastrofă ce se pregătește. Joi războiul imperialist".

„Buletinul Comitetului de acțiune împotriva războiului" consacră ultima sa pagină situației la zi a mișcării antirăzboinice din țara noastră. Spicuim cîteva adeziuni: „Subsemnații țărani-muncitori din Apelul publicat în ziare pentru împiedicarea războiului ce se pregătește, apel iscălit de cetățeni conștienți, aderăm și noi cu toată însuflețirea la această acțiune"; din Suceava, un militant pacifist scria: „Fiecare război, în interesul și pentru profitul material și teritorial al capitalismului internațional și pentru poftele lui imperialiste nu este decît o măcelărire nefolositoare și criminală a maselor muncitorești și țărănești. De aceea vă rog să primiți scrisoarea mea de astăzi ca o declarație de adeziune"; din Călărași, directorul ziarului „Tribuna" ținea să declare: „Vă rog să mă considerați din tot sufletul alături de dvs. și de războiul ce l-ați pornit războiului. Sînt cu totul de părerea prietenului Eugen Relgis, care spune că războiul este piramida cea mai gigantică a nonsensurilor omenești"; un asistent de la Laboratorul de chimie minerală al Universității din Iași preciza în adeziunea sa la mișcarea antirăzboinică: „Tocmai acum eu studiez războiul chimic. Dacă în primul război mondial tabloul acestuia pe front este sinistru, apoi în războiul viitor acțiunea lui nu se va desfășura atît pe front cît în interiorul țărilor..."; sutele de muncitori din Timișoara subliniau în actul lor de adeziune: „Subsemnații... sîntem conștienți de primejdia războiului imperialist. Ne alăturăm cu toată însuflețirea acelora care în întreaga lume luptă în mod sincer împotriva războiului, care după părerea noastră se poate împiedica numai prin doborîrea sistemului capitalist — acesta fiind cauza tuturor războaielor"; un interes aparte constituie și o corespondență din Alba Iulia: „Prima traducere maghiară a Apelului Comitetului național antirăzboinic din România, publicată de mine în revista maghiară «Frontul», a produs o vie și intensă mișcare antirăzboinică în rîndurile intelectualității maghiare din Ardeal". Semnează — Keleti Sandor, redactorul revistei „Front".

STELIAN NEAGOE

Pentru o mai dreaptă cinstire a trecutului

Atitudinea reflexivă

Unul din aspectele istoriografiei noastre, poate chiar una din „constantele" ei, este atitudinea **reflexivă**, deprinderea de a medita pe marginea evenimentelor și chiar mai departe de ele. Atitudine pe care o întîlnim, timid sau frust, la cronicari, apoi din ce în ce mai precizat, la Kogălniceanu, Bălcescu, ca și la „diletantul" (superior) Odobescu sau la Hașdeu... Culmile acestei atitudini le atîng însă N. Iorga — mare filosof al istoriei și al culturii — și V. Pârvan în care, în tinerețea sa, E. M. Cioran văzuse „un posibil Kierkegaard român".

La acest aspect amintit mai sus trebuie să se fi gîndit scriitorul Valeriu Râpeanu atunci cînd a inițiat, sub egida editurii **Eminescu**, prestigioasa și utila **Bibliotecă de filosofie a culturii românești**. Cine privește azi sumarul acestei colecții — atît al volumelor apărute cît și pe al celor în pregătire, va constata că alături de filosofii „de profesie" apar și șase istorici: Gheorghe I. Brătianu, Victor Papacostea, I. C. Filitti, N. Iorga, C.C. Giurescu, Mihai Berza. Filosofia, dacă nu ne înspăimîntă sonoritatea cuvîntului, este înainte de toate un act personal și liric, iar istoricul se definește, mai mult decît prin metodă și bogăția factologică a materialului expus și interpretat, prin atitudinea sa **personală**, prin **meditația** pe marginea evenimentelor. Numai așa poate fi atins pragul teoretic și numai așa istoria devine cultură. Fiindcă atunci cînd nu sîntem specialiști, trebuie să o spunem, căutăm sinteza și atitudinea plenară, desprinzătoare de sensuri, a unui N. Iorga sau a unui Pârvan, și ignorăm stricta contribuție tehnică: revelarea unui document sau a unui obiect. Pătrunde din istorie în cultură exclusiv viziunea unitară, **întregul**. Iar la acest întreg, la viziunea lui, care presupune contactul nemijlocit cu izvoarele și cu alte interpretări, se ajunge printr-o activitate și o atitudine precumpănitor personale.

Ne-am îngăduit această precizare introductivă pentru a arăta contextul în care se înscrie o suită de contribuții ale lui Mihai Berza, antologate de istoricul Andrei Pippidi, în amintita colecție a Ed. Eminescu, sub titlul **Pentru o Istorie a vechii culturi românești**. Volumul este un excelent portret al regretatului profesor Mihai Berza (1907—1978) iar studiul introductiv concordă armonic cu materia strînsă între coperți de carte. Rezultatul se datorește atît competenței și acribiei erudite a lui Andrei Pippidi, cît și devoțiunii, declarate, pe care acesta i-o poartă magistrului său. Gratitudinea și atitudinea simpatetică sînt însă acoperite de realitate, ii sînt consubstanțiale și pot fi chiar luate ca etalon.

Mihai Berza reprezintă o personalitate distinctă și, în același timp, sub mai multe aspecte, un **tip** de intelectual. Vom începe cu prejudecata referitoare la „operă". În treacăt, credem că tocmai această prejudecată a făcut ca în apropiere un an de la apariția cărții, ea să fie comentată în numai trei reviste de cultură **(România literară, Steaua, Manuscriptum)**. Deși, în privința ecoului s-ar putea ține seamă și de receptivitatea, nu o dată stîngenilor de timidă, a revistelor față de aspectul „teoretic".

Mihai Berza... n-a avut operă. Deși, ne spune editorul, atunci cînd istoricul s-a gîndit la o tipărire a studiilor, lucrărilor și articolelor sale, proiectul însuma cinci volume a 20 de coli fiecare: deci aproximativ 2 000 de pagini. Prejudecata că operă înseamnă... monografie, contribuție „decisivă" asupra unei probleme sau a unei teme sau măcar **orice** materie luînd înfățișarea de carte este și comună și veche. Andrei Pippidi ne spune că M. Berza a fost înainte de toate **profesor**. Și, am adăuga noi, n-a fost nici primul nici ultimul profesor căruia i s-a imputat lipsa „operei". Există un caz încă mai celebru între cele două războaie mondiale. Iar rolul profesorului, o spuneau și N. Iorga și V. Pârvan, este în primul rînd acela de a trezi vocații. M. Berza a instruit și îndrumat multe serii de studenți, a făcut să se găsească oameni care se căutau pe ei înșiși... Aspectul „operei" cade și el dacă ne gîndim la dimensiunile consacrate. Fiindcă un intelectual sau un creator își are înainte de toate **dimensiunea lui proprie**. Cine mai cere astăzi „sistem" filosofului?... Sub aspectul de care vorbeam, nu au „operă" nici V. Bogrea, nici Mircea Vulcănescu, dar pe primul N. Iorga îl socotea, în **Oameni cari au fost**, „cel mai erudit dintre români". Așa încît observația ni se pare irelevantă, deopotrivă cu explicațiile care i s-au dat: comparația cu... Ion Vinea (autor, totuși, a două lungi romane, nuvele etc.) și, respectiv, explicația prin orgoliu — numai psihologicește probantă.

Însă cu înlăturarea prejudecății asupra operei nu ajungem nici la personalitate și nici la tipologia de la care purcede istoricul. Mihai Berza a făcut studii la Universitatea din Iași — unde, ulterior, își va da doctoratul — s-a specializat la Roma (1931—1934), a avut o bursă la Paris (1935), a revenit apoi la Roma (1936—1938) în calitate de secretar al Școlii Române. În 1941, la recomandarea lui Gheorghe I. Brătianu, profesorul care își ațintise privirile asupra sa, Mihai Berza devine secretar al Institutului de Istorie Universală „N. Iorga". În acești ani publică și își formează personalitatea, devenind în anii de după război profesorul prețuit, omul de direcție în cercetarea istorică, reprezentantul țării noastre la reuniuni științifice internaționale. Ca formație, e ușor de văzut, M. Berza reface — la scara personalității sale — drumul parcurs de Iorga, Pârvan sau Gh. I. Brătianu, drum caracterizat prin studii în străinătate, prin cunoașterea curentelor de gîndire, printr-o formație spirituală alcătuită **la surse**. Contribuțiile sale sînt mai întîi **cercetări**, dar ulterior ele vor deveni studii, **meditații** legate strîns de acea componentă reflexivă a istoriografiei românești de care pomeneam la început. Mai mult, aceste meditații acoperă integral o problemă sau o epocă istorică și emblematice în acest sens sînt cele consacrate, în volumul de față, **Putnei** sau **Operei lui Neagoe Basarab în conștiința societății românești**. Coexistă în M. Berza, alături de istoric, intelectualul cu gust format în muzee, gust îndelung șlefuit, deprins să afirme dar și să se îndoiască, capabil să emită un punct de vedere în același timp **sintetic** și **personal**. La o scară mai mare, aceleași atribute sînt evidente în texte precum cele intitulate **Quelques remarques sur la culture roumaine du Moyen-Âge, Autour d'un «humanisme» sud-est européen** sau **Rapporti culturali italo-romeni nel Settecento...** Asemenea viziuni sintetice au darul și menirea să ofere o imagine definitorie — desigur, și susceptibilă de generalizare — specialistului sau intelectualului străin, să fie expuse într-o limbă de circulație stăpînită perfect și să se raportoze la termenii de referință ai istoriei universale... Toate aceste atribute, și acum am îndrăzni noi o paralelă: între M. Berza și strălucitul ambasador cultural care a fost Petru Comarnescu; toate aceste atribute contracarau și un handicap, o limită a lui M. Berza pe care editorul său nu o trece sub tăcere: **„Pentru învățatul credincios înainte de toate unui principiu de metodă, contactul direct cu izvoarele, necunoașterea limbilor balcanice erau un mare neajuns, deoarece îi interziceau să se apropie de orice alt sector al istoriei sud-est europene decît cel românesc. Consecința a fost că demersul său științific s-a orientat către interferențele cu cultura apuseană sau cu cea românească și că marile sinteze în care bogata sa experiență (...) putea compensa detalii de informație. (...) Dar obiectul propus de M. Berza cercetărilor era cunoașterea Sud-Estului european ca ansamblu de civilizații și nu în frînturile sale."** (pp. XXII-XXIII).

Spuneam că ediția întocmită de Andrei Pippidi răsfrînge cu fidelitate un **portret** al lui M. Berza. Cu predilecție în acest sens trebuie să remarcăm fie intervențiile **vorbite** ale lui M. Berza; fie pe cele menite a fi citite în fața unui public. Rostite în română sau în franceză ele dau impresia unui spirit elevat și degajat în același timp, plin de civilitate chiar și în spontaneitate, prevenitor — chiar excesiv de prevenitor — dînd astfel măsura unui intelectual român de elită și continuînd o nobilă tradiție.

Legate de cele de mai sus ne apar și însușirile de etică intelectuală, pe care le subliniază cu îndreptățire editorul, ale lui Mihai Berza, spirit egal cu sine, evitînd răbufnirile de temperament, tezismul sau conjuncturismul, ca și epatarea mai mult sau mai puțin ieftină. Și în acest sens M. Berza este un continuator strălucit, atît al școlii istorice românești cît și al marilor intelectuali români.

S-ar fi cuvenit poate să vorbim mai mult de strădania lui Andrei Pippidi care ne-a restituit, în datele sale esențiale, chipul unei personalități care s-a realizat așa cum a simțit, dincolo de prejudecăți și clișee, adîncit în atitudinea sa **proprie**, ilustrîndu-și fără teamă de opinia curentă, **tipul** căruia îi aparținea. Vom aminti însă numai un aspect, nu numai de eleganță metodologică, dar și de eficiență: notele de subsol, ca și indicațiile finale ce privesc texte redactate (sau rostite) de M. Berza în franceză sau în italiană sînt în limbile respective. Cartea poate fi astfel consultată și de istorici sau intelectuali străini interesați de unele aspecte ale culturii noastre, care, nu o dată, a înlesnit o mijlocire fecundă între spiritualitatea răsăriteană și cea occidentală.

CALINIC ARGATU

Pentru progresul și fericirea patriei socialiste

(Urmare din pag. 1)

simțăminte au fost exprimate în mod vibrant în Omagiul Comitetului Central al Partidului Comunist Român adus tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la procesul luptătorilor comuniști și antifaciști de la Brașov.

Avem, așadar, un program cutezător și vizionar, avem un partid puternic și unit, avem un popor minunat, un tineret de nădejde. Dar, mai ales, avem un brav conducător, pe t o v a r ă ș u l **NICOLAE CEAUȘESCU** și datoria noastră cea mai înaltă este de a-i urma întotdeauna cuvîntul, fapta și exemplul de a face totul, întotdeauna, în orice împrejurare, pentru gloria și măreția nepieritoare a patriei noastre socialiste.

● **VASILE MUNTEANU, Sibiu.** „Încerc să-mi aduc și eu o contribuție modestă la îmbogățirea tezaurului culturii naționale...".

Tezaurul culturii naționale nu se poate îmbogăți cu o contribuție modestă. Versurile dv. — ivite poate din intenții nobile — sînt simpliste și inexpresive :

„Natura ne cheamă
să-i descoperim ascunzișurile
și farmecul lor" etc.

● **SERGIU SOMEȘAN, Codlea, Brașov.** În s.f.-ul umoristic **Șansa noastră s-a numit Adam** glumele de bun-gust alternează cu unele neinspirate. De exemplu, este în mod real comică reacția inginerului din automobil cînd descoperă că deasupra lui planează o farfurie zburătoare :

„...instinctiv își potrivi cravata și-și așeză puțin părul, cu gîndul să facă o impresie cît mai bună extraterestrilor".

Dar n-are nici un haz o personificare forțată, de genul :

„...își făcea iluzii pe care destinul urma să i le spulbere cu o formidabilă lovitură de pumn în falca virtualei lui fericiri".

Trebuie să revedeți textul.

● **ALEXANDRA ȘTEFĂNESCU, Galați.** Versurile dv. de dragoste sînt naive și, în plus, riscă să-l sperie pe cel căruia îi sînt adresate :

„Ochii mei scot flăcări cînd te văd".

● **LAURENȚIA-MARIA LUPU, Sibiu.** În locul explicațiilor, declarațiilor, acuzațiilor, prefer să-mi trimiteți versuri.

● **GABRIELA DUMITRESCU, București.** Este recomandabil să evitați expresia „ca conținut" deoarece întîlnirea dintre „ca" și „co" produce un segment sonor dezagreabil, numit de lingviști „cacofonie". Versurile nu depășesc un nivel școlăresc :

„Cu unelte-n mîini pe schele
Urcă visurile mele".

● **IULIAN BOLDEA, Cluj-Napoca.** Asemenea celor mai controversați reprezentanți ai generației '80, și dv. scrieți despre scris, într-o manieră inteligentă, ironică, paradoxală :

„îți bați la mașină sufletul
— în cît mai multe exemplare,
dacă se poate —
adaugi o virgulă, un semn

CENACLU prin corespondență

de întrebare cîteva puncte de suspensie...
Scoți apoi textul mirosind a indigo
și a sentiment proaspăt
și-l citești cu uimire".

Acest joc intelectual devine de la un moment dat monoton prin frivola lui diversitate. Riscați să vă dizolvați individualitatea în starea de spirit a unui grup.

● **GH. TICUȚĂ-BERCEA, Cîmpulung, Argeș.** „Dacă pînă acum nu m-am realizat ca poet asta se datorează și faptului că de multe ori am fost indignat de ceea ce am întîlnit prin redacții. Am fost, de pildă, odată la unul dintre cei mai mari poeți ai literaturii contemporane și mi-a spus că nu scriu poezie mai proastă decît poezia care se publică într-o serie de reviste literare, dar eu trebuie să fac ceva mai deosebit."

Avea dreptate. Și eu cred că este regretabil faptul că idealul dv. constă în a nu scrie mai prost decît alții. Trebuie să năzuiți să scrieți mai bine decît toți.

● **GEORGE SAVU, Bistrița.** Cugetările dv. în versuri sînt, fără voia dv., amuzante, deoarece banalitatea ideilor intră în contradicție cu tonul solemn :

„În lumea asta colectivă
dar individual făcută
vremelnicia-i relativă
eternitatea-i absolută".

● **SEREDIUC CĂTĂLIN DELASUCEAVA, Suceava.** N-am înțeles ce i se întîmplă beduinului :

„Ciudat beduin risipit în pustie
Pe fața ta curg toate lacrimile
cămilelor".

Este păcat că vă irosiți talentul în fantezii sterile ; nu aveți nimic mai important de spus semenilor dv. ?

● **GABRIEL DIMANCEA, Ploiești.** Scrisoarea este spirituală, aștept cele „șapte rînduri de roman" promise.

● **ALINA-ELENA CARMEN, Roman.** Doar într-un album de elevă de altădată (de la un liceu pentru fete) își aveau locul versurile dv. romantioase :

„Am ajuns la porțile iubirii
și am bătut de mii de ori
întîi mai încet, apoi mai tare
și mai tare" etc.

Azi, „porțile iubirii" sînt automatizate, se deschid imediat.

ALEX. ȘTEFĂNESCU

ANTOLOGIA cenaclului prin corespondență

Dan Stanca

Dan Stanca (corector la un ziar din București, ca și Marin Preda în tinerețe) scrie cu predilecție proză fantastică. Unele dintre povestirile sale sînt încărcate de simboluri livrești, specifice acelei sensibilități de bibliotecă pe care a acreditat-o în întreaga lume Jorge Luis Borges. Altele se caracterizează printr-o ciudată cruzime, în genul „povestirilor fioroase" ale lui Villiers de l'Isle-Adam. Altele, în sfîrșit, aduc aminte prin atmosferă de Mircea Eliade.

Cele mai frumoase rămîn, bineînțeles, cele scrise în stilul lui Dan Stanca — la convergența dintre proză și poezie — cum este fragmentul de mai jos.

SFÎRȘIT APARENT

Eram un grup de cîțiva prieteni cărora viața nu le oferise prea multe izbînzi. La început fuseserăm mai numerosi, aproape o generație. Dar curgerea timpului ne-a cernut pe rînd. Prin ochiurile din ce în ce mai largi ale plasei sale s-au strecurat unul cîte unul toți aceia care, avînd vreun succes, deveneau mai lesne supuși forței de gravitație, căzînd astfel din echilibrul delicat și aproape neverosimil al legănării lor deasupra Timpului. Dacă rămăsesem doar cîțiva abia pășind pe firele subțiri și unduitoare, aceasta se explică prin acel eșec neprihănit care ne-a aureolat anii în toată desfășurarea lor lungă și monotonă. Sau chiar monotonia era nimbul regal pe care viața ni-l purta cu o neîndoielnică maiestate, strivindu-ne sub nobletea greutății sale bicisnicile și pofticioasele trupuri. Căci, se înțelege, plîngeam, protestam, eram mereu la un pas de-a îmbrățișa chiar filosofia absurdului pe care din principiu o respingeam, dar ce nu face omul împins la disperare ?! Omul pentru care o zi seamănă leit cu cea dinainte și va semăna cu cea următoare, care suferă și nu-și poate exprima suferința, neavînd mijloacele estetic adecvate, dar avînd în schimb capacitatea de-a înțelege odată și odată că suferința e mai degrabă o lume a înfrînților al căror suflet rămîne numai sufletul lor și nu a biruitorilor al căror suflet a putut să se reverse în sufletul lumii. Și atunci de ce-am suferi ? Într-un fel, această întrebare a și fost refugiul nostru de pe un front care ar fi dus la o nemiloasă destrămare. Datorită ei ne-am recăpătat încet liniștea și bucuria de-a trăi. Bunăoară, trăiam o reală mulțumire în acele clipe cînd, apropiindu-ne de jocul copiilor, îi urmăream fără să-i stingherim. Îi priveam jucînd șotron, ulii și porumbei, îi vedeam alergînd unii după alții, urmăriți și urmăritori, bucuria celor dintîi de-a intra în careul trasat cu cretă pe asfalt, casa cum o numeau ei, unde se știau la adăpost și unde mîna celorlalți nu-i mai putea atinge, tristețea acestora din urmă care știau că au pierdut. Dar ce tristețe și ce bucurie erau acestea dacă cu atîta regularitate și disciplină, ei își schimbau rolurile, luînd măștile adversarilor pe care era desenat deja rîsul sau calea lacrimilor era deja săpată... Urmăream ore în șir joaca lor și aveam bucuria că nu sîntem luați în seamă, că nu sîntem nevoiți să aplaudăm sau să huliim, că viața își vede de cursul ei firesc, tăinuindu-ne și pe noi aproape de inima ei.

Inima vieții, sufletul lumii, cuvinte luate din cărți, dar pitate și abia tîrziu regăsite după ce toate bibliotecile au fost arse, după ce de durere și înfricoșare oamenii au uitat să mai citească. Da, fără îndoială, cărțile pot fi sfîrșite sau interzise, dar cuvintele rămîn prin rădăcinile lor în acele adîncuri sau înălțimi unde au fost scrise prima oară, cînd nici nu se născuse făptură care să le recunoască și să le rostească. Cuvinte, dar mai degrabă litere, semne, urme...

Apropierea de jocul copiilor a fost primul pas în redobîndirea bucuriei de-a trăi. Apoi au venit plimbările lungi prin natură, lăsîndu-ne călăuziți de zborul neregulat al vreunei gîze, de alergarea liberă, stenică a cailor sau, cel mai chinuitor, de mersul leneș și imperceptibil al melcului. Odată, îmi amintesc, am pierdut mai multe zile, dar cine să le fi numărat, urmărind o pasăre zveltă, cu un penaj strălucitor, care, prin ridicări și coboriri repetate, ne ruga parcă să n-o scăpăm din priviri. Avea un fel ciudat de-a plana, aidoma unei frunze care, stăruind în plutirea ei deasupra pămîntului și necăzînd, ar ruga pămîntul să urce la ea. Cît o fi durat această urmărire ? La un moment dat, pasărea n-a mai coborît. S-a înălțat, micșorîndu-se din ce în ce mai mult, abia mai putînd fi zărită ca un vîrf de ac, ca o stea, sus, departe, în slava cerului.

Atunci ne-am dezmeticit și am privit în jur. Ne aflam la o răspîntie de drumuri și ne era imposibil să refacem traseul parcurs pînă în acest punct. Am întrebat cu teamă, o teamă apropiată de evlavie : „Sînt douăsprezece drumuri iar eu sînt al treisprezecelea. Care-i drumul meu ?" Cred că nu m-au auzit. Plecaseră deja hotărîți să ajungă primii acasă. Zimbeam, neștiind ce să fac. M-am așezat la acea răscruce și, văzînd o piatră în apropiere, am pus capul pe ea. Era cald, dogoritor. Tăcerea ardea, înviind cuvintele...

Lumea cu amănuntul

Dostoievski și Tolstoi în familie*)

În memoriile ei publicate, multe au rămas nespuse, mai ales cînd le comparăm cu sinceritatea scrisorilor ei. În 5 februarie 1884 Sofia îi scria sorei sale „...mi-a dat o casă de copii dar acum nu-și găsește nici bucurie, nici simpla datorie în familie. Iar eu devin din ce în ce mai rece față de el și nu simt altceva decît dispreț. Nu ne certăm niciodată... și nu-i spun niciodată ce simt. Întrucît lucrurile au devenit atît de dificile pentru mine, aș fi bucuroasă să apară vreo boală sau vreun accident — orice mi-ar da liniște sau mi-ar permite să scap de această viață".

Nu se poate spune că pe Tolstoi nu-l interesa creșterea copiilor săi. În jurnalul său scria : „Cine crește copiii ? O femeie fără convingeri, blîndă dar slabă și inconstantă care se frămîntă pentru lucruri inutile. Ea suferă iar eu văd copiii devenind răsfățați. Nu va ieși nimic bun din asta ; își fac nuiele pentru propriile lor spinări... Am dreptate cînd las totul să continue așa, fără să intervin ? Mă rog ca lucrurile să se îndrepte dar îmi dau seama că nu pot face nimic". „Și, împăcîndu-se cu această idee — scrie Sofia mai departe — Lev a ieșit să taie iarba". (Judecățile Sofiei ar avea nevoie să fie comentate, desigur. Copiii lui Tolstoi își amintesc de el ca fiind un om care a avut o profundă influență asupra dezvoltării lor morale).

Spre deosebire de Tolstoi, care părea a fi supus ritmului vieții de familie, Dostoievski, care lucra noaptea, avea un ciclu de activitate care se adapta la viața de familie. El a locuit într-un modest apartament urban sau într-o căsuță la Staraia Rusa unde posibilitățile de retragere creatoare erau destul de limitate. El nu trebuia să lupte împotriva unei ordini stabilite. Obiceiurile lui individuale solide nu subminau în nici un fel traiul vieții sale de familie.

„Niciodată nu l-am văzut pe tata în halat sau papuci", scria fiica lui. „Încă de dimineață era complet îmbrăcat, purta cizme, cravată și o frumoasă cămașă albă cu guler scrobit. Era posibil să poarte haine mai vechi (deși îi plăcea să se îmbrace la un croitor bun) dar invariabil, își punea o cămașă albă ca zăpada. Întotdeauna își curăța singur hainele. Pentru el, ziua începea tîrziu (de obicei mergea la culcare atunci cînd restul familiei se scula). Își făcea singur ceaiul sau cafeaua pe care le prefera foarte tari. Mînca și bea singur dar la ceaiul de dimineață îi plăcea să vorbească cu copiii lui despre grijile și interesele acestora. Seara, tîrziu, la cină, era întotdeauna prezent. Subiectele discutate la masă erau de interes general, încadrîndu-se în sfera de înțelegere a celor mai tineri membri ai familiei.

Prezentare și traducere de
NORA TOMOȘOIU

*) Articolul cu titlul „Dostoievski și Tolstoi la ei acasă", publicat în revista SPUTNIK din ianuarie 1985, reprezentînd un capitol din cartea „Ultimul an al lui Dostoievski" a scriitorului Igor Volgin.

(Va urma)

Cronica literară în linii frînte

de LINU

Anghel Dumbrăveanu, Iarna imperială, prefață de Marcel Pop-Corniș, Editura Minerva, Colecția Biblioteca pentru toți, 1986.

Volumul **Iarna imperială** oferă o imagine de ansamblu, edificatoare a poeziei lui Anghel Dumbrăveanu ; cititorul remarcă înainte de toate glacialitatea acestei poezii.

Tabela de marcaj

De-a surda

Dintr-o pripeală a F.R.F.-ului, cuplajul de miercuri s-a jucat de-a-ndoaselea, cu vedetele-n deschidere. Și nu rideți, că nu glumesc, de vreme ce-n meciul de juniori a-ncăput de zece ori mai mult fotbal decît în plouata finală, pusă pe post de „ia poftiți la pomul lăudat" ! Că le era lor de fotbal, cum ne era nouă de ploaie ! Și-apoi, Steaua nu cîștiga nimic nici de-ar fi cîștigat, Dinamo nu pierdea nici dacă pierdea, așa că Majearu a dat-o-n bară ca Zico, iar maimarii Europei au avut soarta Braziliei, învingîndu-se ei înșiși, cu gîndul la excursia grecească, în care pleacă astăzi. Așa le trebuie și bravo bravilor dinamoviști, pentru această victorie de prestigiu !

Acum, toată lumea e mulțumită : Steaua a luat campionatul, studenții au luat argintul, titlul de golgeter și titlul de juniori, Dinamo a luat cupa, iar Craiova — locul 3 și pașaport pentru U.E.F.A. ! Vorba Băniei : adio și-un praz verde, ne-ntîlnim în luna lui Cuptor, că ne-a ajuns atîta fotbal de-a surda ! Noi nu sîntem ca alții, iugoslavii de exemplu, care, constatînd în ultima etapă că s-a terminat campionatul, au avut năstrușnica idee să-l mai prelungească, rejucînd toate meciurile decisive, pe principiul tur-retur, în care contează numai rezultatul returului ! La noi nu s-a gîndit nimeni că jocuri palpitante, ca Poli — F.C. Argeș, Gloria — Victoria ș.a.m.d. ar merita să se joace și să se rejoace la infinit, numai și numai de dragul fotbalului-spectacol. La noi pînă și finala „cupei" a fost scurtată de arbitrul (? !) R. Petrescu, căruia propunem să i se dea cadou un ceas de gîndire și un ceasornic de mînă, punînd mînă de la mînă toți cei care au fost plouați, miercuri, cu două minute mai puțin ! S-a terminat cu fotbalul și bine c-am scăpat teferi, fără infarct și guturai, pe care le putem contracta, în fond, și la toamnă ! Acum să ne bucurăm de soare, de vacanțele la mare și de orice transferare, că, altminteri, bîlbîdic ! cupele vin și se duc...

HORIA ALEXANDRESCU

P.S. Despre întîmplările mexicane, sîmbăta care vine...

eveniment

Festivalul și Simpozionul internațional

POEZIA ȘI PACEA

Inițiativele de pace ale României, fie că este vorba de demersuri politice, ori culturale, au deja o tradiție solid constituită care situează spațiul autohton de partea valorilor pozitive, umaniste, înalt responsabile în fața destinului planetei.

Nu întîmplător și în acest An Internațional al Păcii, România se face purtătoarea de cuvînt a idealurilor de destindere, încredere, solidaritate cu toate forțele progresiste, înțelegere și pace și prin găzduirea în perioada 9—16 iunie a Festivalului și Simpozionului internațional „Poezia și Pacea", festival intrat în conștiința publicului (ediția 1986 este cea de a patra) și care, pe parcursul unei simbolice săptămîni, a reunit poeți din țara noastră, precum și oaspeți din Bulgaria, Cehoslovacia, Danemarca, Elveția, R.D. Germană, Grecia, Iugoslavia, Polonia, Uniunea Sovietică.

Apare firesc ca Festivalul Păcii — cum ar putea fi, pe bună dreptate, numit — emanație a spiritualității românești contemporane, să se bucure de o exemplară organizare, de un sprijin activ, profund responsabil din partea Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România. Într-adevăr, pe durata unei săptămîni din acest iunie aprins, oaspeții noștri au străbătut un dublu itinerar: unul cultural, spiritual, caracterizat prin contactul viu, alert, spontan cu literatura română, cu idealurile și împlinirile ei în contemporaneitate și, totodată, unul istoric, încărcat de mărturii ale trecutului și ale permanenței noastre.

Vizitele la Muzeul de Istorie Națională și Arheologie din Constanța și la Monumentul și Muzeul „Tropaeum Traiani", din Adamclisi s-au împletit armonios cu omagiul adus, la malul mării, lui Mihai Eminescu, cu cele două recitaluri de poezie de la București (Sala Mică a Palatului R.S.R.) și Costinești, adevărată planetă a tinereții și prieteniei.

Luciditatea, seriozitatea și chiar gravitatea cu care problema păcii este pusă astăzi în discuție au fost reliefate cu prilejul simpozionului „Poezia și Pacea" desfășurat în localitatea Neptun, pe litoralul Mării Negre. Și cu acest prilej a fost subliniat rolul pe care îl pot juca, în arena mondială, oamenii de cultură, scriitorii. Clădit pe o „arhitectură" a conștiinței artistice lucide, scrisul lor poate deveni un factor puternic, capabil să mobilizeze opinia publică, popoarele pentru unica opțiune pe care o poate lua umanitatea: pacea, liniștea planetei, siguranța, încrederea.

În versuri, în luări de cuvînt, în discuții individuale, în întreaga atmosferă a Festivalului acest cuvînt, pacea, a vibrat cu aceeași intensitate, indiferent de limba în care era plămădit, indiferent de modul în care era rostit: în bulgară de către Marin Gheorghiev și Vladimir Popov, în cehă și slovacă prin glasul poeților Rudolf Cizmarik și Jindrich Uher, în daneză de către Kim Scotte Christiansen, în germana oaspetelui din Elveția, Frank Geerk, dar și în aceea a colegilor din R.D. Germană, Hanna Heide Kraze și Jo Schulz, în grecește prin glasul lui Pascalis Paschos, în sîrbă prin poeții Agim Malja și Ivan Rostegorat, în poloneză prin Marek Bartnicki și Andrej M. Zaniewski, în estonă prin Paul Erik Rummo, în gruzină prin Otar Salamberidze, în rusă prin glasul lui Mihail Sinelnikov și, în fine, în română prin poeții Ion Horea, Traian Iancu, Letay Lajos, Ion Mircea, Nicolae Stoe, Aurel Rău, Violeta Zamfirescu, Carmen Tudora, Artur Porumboiu, Grete Tartler, Traian T. Coșovei.

În ceea ce privește gîndurile de pace, mesajul umanist, profund ancorat în realitatea istorică, dar țintind și spre un viitor ideal al relațiilor dintre popoarele planetei Pămînt, ele au fost cel mai frumos exprimate de acad. Alexandru Balaci, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor: „Un scriitor nu-și pierde niciodată încrederea în om, considerînd că pămîntul și gîndirea au fost create pentru semenii săi, că omul nu poate trăi fără idealuri, fără speranțe care sînt stimulatoarele existenței. Literatura este o astfel de mare speranță a umanității, niciodată pierdută, niciodată apusă, cuprinzînd în sfera ei de lumină întreaga încărcătură de energie spirituală și sensibilitate a unui om, reprezentativ pentru întregul gen uman. Literatura poate ridica punți de legătură în întregul univers, conciliind pe om cu natura vitregă, cu primejdiile amenințătoare, cu toți ceilalți oameni. Misiunea ei cardinală este de a-l stimula către trăirea intensă, în solidaritate cu toți semenii săi, pe planeta albastră care îi aparține".

Poezia și pacea, poezia și viața, poezia și speranța, durerea, suferința, măreția destinului uman, poezia veghind credincioasă la cerul albastru al viitorului care poate începe de mîine.

FRANK GEERK (Elveția)

Lauda inimii

Încearcă să azvîrli sus, cam la o mie de metri
o sută de kilograme de cărbune
Asta ar fi munca pe care o depune
inima într-o singură zi.
Dar cum să mai pui la socoteală
cît o împovărează dragostea
care face din ea lăcașul sufletului ?

În românește de HELMUTH BRITZ

JINDRICH UHER (R.S. Cehoslovacă)

Nepoților

Orizont scăldat în sînge
Trei siluete profilate pe cer
Cosmonauți ? Nicidecum
O familie la plimbare

sus peste hat
Pînă dau stelele
deja sînt la cină
Asfințit peste cartier

Orizont pașnic incendiat
urez generațiilor ce vor veni
și pentru totdeauna doar o durere
durerea nașterii omului.

În românește de MARIANA VERONA

P. PASCHOS (Grecia)

Trăire

Rănit adînc, ai sîngerat chiar dacă nu ai arătat,
Și totuși, dragul meu, doar am spus că
mai mult decît de bucurie și de victorie
de înfrîngere să ne pregătim,
să învățăm, cît se poate, să gustăm
infernul înainte de moarte, și cuțitele
urii care ne sînt aruncate prin cuvinte, chipurile
indiferente,
poartă ascunsă otrava în cele două tăișuri...
Iar atunci cînd Poezia cu formele ei
aleargă în vene înfrîngînd
tăcerea, singurătatea și moartea
să ne răcorim puțin fruntea
să sperăm, luminîndu-ne pieptul, care strigă
mereu și așteaptă cu disperare
ceva divin din înălțimi,
care să-i amintească cerurile,
zîmbete discrete, gustul paradisului
cu adevărata Bucurie și Dragoste...

În românește de DORINA ANTON CHISĂLIȚĂ

MIHAIL SINELNIKOV (U.R.S.S.)

În orașul – port la mare

Nemărginită-i seara tîrzie în orașul vechi,
port pe vecie,
Neașteptat mi-am schimbat al vieții sens, văzînd
cum în depărtare,
Unde universul e tangent cu marea
liliachiu-fumurie,
Dispar corăbiile, plecînd spre cer într-o lină
alunecare.

Dar m-am trezit în zori ; vuia întinderea marină,
Ceva necunoscut descoperind și tăinuind, fără căință,
Marea odihnită acum s-a declanșat, intempestivă,
Vapoarele treptat apar de parcă ar veni din neființă.

În românește de DUMITRU BĂLAN

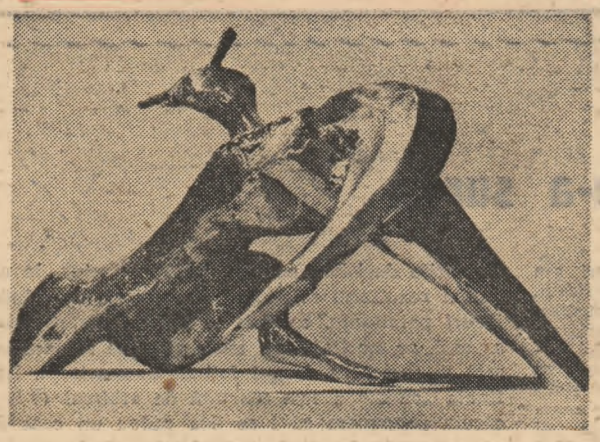

Sculptură de DINU RĂDULESCU

PAUL ERIK RUMMO (R.S.S. Estonă)

Să fiu

Să fiu un peisaj aș vrea, un peisaj măreț
cu brazii verzi, să fiu un peisaj
cu neaua albă, cu aer respirînd înghet,
să fiu o priveliște plină de fast și de miraj,
să fiu un peisaj cu rîu îngust și punte
conducînd o ceată de copii, fără zăbavă,
cu căluși, cu scrîncioburi și cu un munte,
cu moară și cu o tînără dumbravă,
să fiu un drum de apă, de la stăvilar
coborînd, să fiu un valț scîrțîitor
de moară, să fiu, pe văi aruncat sprîntar,
un văl solar, un văl tînguitor
cu o pădure foșnitoare și vîntul unduios,
cu pămînt negru și pîine coaptă în cuptor,
să fiu un peisaj aș vrea, un peisaj generos
pe peretele muzeului de artă județean,
un pitoresc peisaj într-o veche ramă
ca vizitatorii ochii să-și holbeze,
atunci cînd periodic prezența își reclamă,
să fiu un obiect aș vrea, mizînd că alt nume
nu voi mai avea, să fiu un peisaj aș vrea,
iradiind lumina clară ce există-n lume,
să fiu calmul de după furtună ce va veghea
pînă cînd cineva, un oarecare pigmeu,
c-un surogat în loc de inima din piept,
nu se va năpusti în sala din muzeu
tabloul să-l străpungă cu cuțitul, într-un gest inept.

În românește de DUMITRU BĂLAN

Pagină realizată de : TRAIAN T. COȘOVEI

IMPORTANT!

Joi, 3 iulie, la orele 19,00, va avea loc, în Sala Ansamblului U.T.C. din strada Gutenberg nr. 19, o nouă ședință de lucru a Cenaclului **„Confluențe"**. În cadrul ședinței, condusă de criticul **Victor Atanasiu**, vor citi tinerii scriitori **Doina Corbu** (poezie) și **Tiberiu Pătru** (proză).

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : București, Piața Scînteii. Tel. 17 60 10, 17 60 20. Abonamentele se fac la oficiile poștale și difuzorii din întreprinderi și instituții — Tiparul : Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii" cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — Sectorul export-import presă P.O. Box 12—201, telex 10376 prstfir București, Calea Griviței nr. 64—66

40 364